

SPANSKA
FLUGAN.

SECTIO ANTEPENULTIMA.

SELSBUDFORIS. G. O. WASENIUS.

1839.

12 SPANSKA FLUGAN.

Spanska Flugan, sectio antepenultima

Din ödmjukaste tjänare, Gunstige Läsare! har väl ofta med *Leibgeber*, hos Jean Paul, besinnat, att ryktbarheten ingen ryktbarhet förtjenar, och likasom han beslutit, att icke sätta sig ned med penna i hand för att blifva utomordentligt namnkunnig. Skulle likväl Du, G. L., eller någon annan nu falla på den tanken, att Din tjänare bortlagt sin åsigt, såsom en gammal rock, hoppas han kunna betaga eder denna förnärmande förmodan, genom följande, korta *Redogörelse*:

10

Dessa blad skola *förslagsvis* föreställa: *En Litterär Tidskrift i Finland*.

Sedan sålunda hvarje misstag angående utgifvarens syftemål blifvit häfvet, återstår att något närmare nämna om denna skrifts *plan*. Ledd af Din, G. L., och min egen sanningskärlek, bekänner jag, att den är *planlös*, åtminstone tills vidare. Du tror icke, Gunstige! hvilken stor fördel detta medförer på båda sidor. Ty utgifvaren får då skriva och införa, hvad han vill, och Läsaren läsa, hvad han vill. Om någon hårklyfvande *Logicus* skulle vara hugad förneka consequensen i sednare delen af denna conclusion, kan dock säkert ingen neka dess sanning. Ja, jag önskade komma besagde Hr *Logicus* på skam, genom en ytterligare demonstration. Då nemligen i planen för en Tidskrift, ett Dagblad o. s. v. talas om en mängd saker, som densamma kommer att innehålla, kan ju ingen före dess inträffade sotdöd säga, om den hållit ord, och publiken, som nu en gång betalt sina pengar, får lof att följa med i ständig förbidan, att det utlofvade skall komma. Mängden af exempel hos oss är stor. — Men vill någon ändock, utom den allmänna titeln: *Litteratur*, hafva speciellare etiketter för ordnandet, af hvad nedanföre kan komma att anföras, vågar utgifvaren föreslå följande:

20

Antiquiteter, d. ä. nyss utgifna arbeten, hvilka endast för samlaren äga ett värde;

30

Litterära Nyheter, d. ä. äldre arbeten, hvilka allt ännu genom sitt innehåll äro nya;

Curiosa, d. ä. äldre och nyare arbeten, om hvilka intet förut blifvit sagdt och vi intet hafva att säga;

Maculatur, d. ä. blandade arbeten, Tidnings-pappret för det löpande året;

Satser, d. ä. exstatiska rörelser från slentrianens gravitations-krets.

Det anförda torde vara nog både för läsarens behof och såsom en vink om närvarande skrifts mångsidighet, och vi kunde anse helsning med komplimanger vara till ända, om icke en sak förlängde utgifvarens *intresse* vid detta samtal — — nemligen betalningen. Utgifvaren kan icke annat än hos den publik, till hvilken han talar, förutsätta samma ädla förakt för ryktet och ett i tryck lefvande (eller dödt) namn, som hos sig sjelf, samt hoppas, denna skrift icke derföre skall sakna åtgång, att den icke blifvit anmäld till prenumeration, med löfte om tryckt förteckning på respective prenumeranters namn. Ja, han vågar till och med göra sin skrift till ett uteslutande föremål för köparens ädelmod, då han anhåller, att ingen måtte utlåna sitt exemplar åt flere, än, på sin höjd, *tio* stycken serdeles *goda vänner*.

40

Billigtvis borde också ännu något sägas om denna skrifts titel, ifall ej menskliga naturens skröplighet gjort kunskapen om Spanska Flugans bruk och verkningar så allmän, att den numera knappt med heder kan förskrifvas af en läkare. — Utgifvaren påminner derföre endast, att densamma blott såsom pulveriserad kan gagna. Han skall derföre med upprigtigt beundran anse hvarje bemödande att grundligen fila och mala när-

50

varande lilla Fluga, och skall icke lemna någon möda ospard, att med sitt ringa exempel härtill uppmuntra.

Och då alltid och allestädes auctoriteter gifva utslag, vågar vår Fluga åberopa, att den icke ensam surrar publiken i öronen, utan i sällskap med »Nordiska Biet» (utom månet annat maskeradt flygfä). Vare likväl långt hädan den förmätenhet att vilja jemföra dess »tvenne hinnaktiga- och tvenne skal-vingar» med det sednares »fyra *nakna*,» oberäknadt dettas »stingande stjert¹». Må dessutom hvarje billig betraktare besinna, att det
10 dessa i någon mon bör tillerkännas samma värde, som en prisad författare tillagt det mest föraktade bland fyrfotade kräk, då han säger²: »Patrioten ser dem med glädje, och tänkaren erkänner, att äfven de i sin mon bidragit till den menskliga culturens framsteg.»

13 JOHANNES MATHIAS SUNDEVALL.

Spanska Flugan, sectio antepenultima

20 SPECIMEN ACADEMICUM, SISTENS PRÆNOTIONES PROBLEMATIS, QUO POTUERIT MODO HOMO A DEO DESCISCERE IPSAMQUE PROBLEMATIS SOLUTIONEM. HELSINGFORSIÆ 1832. 37 SIDD. 4:O.

Någon, som förut känner ifrågavarande arbete och kanske vet, att det äfven aktats värdigt en anmälan i *Berlin. Jahrbüch. d. Litter.* skall kanske anse det icke mindre förmätet, att vidröra hvad en så utmärkt författare skrifvit och *Göschel* recenserat, än man vanligen hos oss anser ett försök att bedöma *Göschel* sjelf eller någon annan litterär notabilitet. Det språk hvarje missnöjd Författare förer mot Recensenter i allmänhet, att granskaren måste vara egenkär nog, för att tro sig stå högre, än hvarje författare, hvars skrift han granskar, är ett bland de påstående, hvilkas idkeliga upprepande gifvit dem utseendet af sanning. Det är som ville man säga, att en yngling, hvilken förtjuses af Homerus eller beundrar Euklides, anser sig vara med dessa jemngod i skaldekonst och matematik. Och till följe af den lika förvända åsigten, att det skulle fordras större insigt för att tadla, än berömma, kallar man den för en öfvermodig öfversittare, som vågar säga ett: *dormitat interdum* åt den minsta bland Homeri efterföljare. Men besinnar icke att man sålunda uttalar en förkastelsedom öfver allt vetande, all mensklig forskning. Ty all kunskap, som icke är
40 blott minnesvetande förutsätter en kritik, ett bibehållande af det insedda, det riktiga, och ett förkastande af det obegripliga och motsägande. De som föra detta språk gifva derföre blott tillkänna deras egen inskränkta åsigt af vetandets natur, då de icke besinna att deras egna snillefoster, för att vara *deras*, äro kritiker öfver den skriftliga eller muntliga tradition, som gjort dem till förnuftiga väsenden. Ja Schiller säger med rätta, att den beundran och det deltagande, vi visa för en utmärkt bedrift, endast har sin rot i den mer eller mindre klara öfvertygelse, att vi, i den stund vi känna denna handlings värde, äfven sjelfva ägt vilja och förmåga att utföra densamma, samt anser af detta skäl vårt deltagande för ett bevis på
50 mensklighetens gemensamma adel.

Såsom speciellt skäl för Rec:s uppträdande i närvarande fall får han anföra sin öfvertygelse, att ganska få landsmän känna *Göschel's* nämnda an-

¹ Se: Regnérs Första Begrepp.

² Se: Törnrosens Bok.

mälan, samt att det lilla, den om det anmälda arbetet innehåller, ingalunda kan få namn af Recension.

Förf:s arbete sönderfaller, såsom titeln tillkännager, uti tvenne, icke mindre genom undersökningens föremål, än till en del genom sjelfva den vetenskapliga behandlingen bestämdt skilda delar. Den förra, som sträcker sig till och med pag. 16, består utom inledning af fyra skilda §§., utmärkta genom följande inskrifter: Om Reflexionen; om det Sannas och Godas Antinomi; om det Sannas och Godas försoning; om kunskapens sanna föremål, Gud. Vi skola, förr än vi öfvergå till arbetets 10
sednare del, i korthet sammanfatta innehållet af dessa skilda punkter, men utbe oss för denna betraktelse Läsarens ansträngda uppmärksamhet, emedan den, oakadt all den ovanliga klarhet *Förf:s* framställning äger, genom sin natur hörer till de svåraste, och kanske genom vår oskicklighet i detta sammandrag ännu mer försvåras. Den sysselsätter sig med speculationens högsta problem och innefattar för *Ref.* dessas klaraste lösning.

Förf. börjar första §.¹: »för att i lifvet undfly all villfarelse både i vetande och i handling, söker människan afgöra, *hvad som öfverhuvud är, (Quid in universum sit)?* Hon antager nemligen att Varandet är 20
en bestämning, som måste tillkomma allt tänkbart. Detta antagande synes så mycket mindre innebära någon villfarelse, som äfven denna (villfarelsen) då skulle *vara*. För att nu besvara nämnda fråga sträfvar människan att, med afsägande af all förutfattad opinion, all fördom, hvarje böjelse för det ena eller andra svaret, söka upplösningen fullkomligt *a priori*. Men härigenom constituerar hon en skilnad emellan, *hvad som är*, och *hvad som bör vara*, emellan *det Sanna* och *det Goda*. Denna skilnad är densamma med skilnaden mellan Subjectivitet och Objectivitet, och är *Reflexionens* verk.»

»Sökes således Sanning, så måste hvarje afseende på Resultatets beskaffenhet, antingen detta är godt eller ondt, sannt eller osannt, aflägsnas, d. ä. Sanning finnes endast genom att aflägsna, förneka det som *bör vara*, det *Goda*. Förutsättes åter detta såsom ändamål, så är forskningen icke fri, utan vid en förutsättning, en fördom bunden; och det *Godas* antagande upphäfver sanningen som sådan.» 30

»Men misstaget, *πρωτον ψευδος*,» ligger redan deruti att Sanningen fattas vara oberoende af Subjectets åtgärd. Sjelfva utgångspunkten innebär, vid nogare undersökning, correctivet för denna skefhet. Då nemligen Sanningen fattas oberoende af all förutsättning, är *sjelfva denna uppfattning en förutsättning, af hvad Sanning bör vara*. Sålunda 40
förutsätter människan Sanningen för att komma till Sanning, d. ä. *vetandet* har *tron* till sin grund och utgångspunkt. Endast genom att antaga ett *böra-vara (Esse-Debere)*, kan derföre frågan: *hvad är?* finna ett svar; och den anförda motsägelsen mellan det *Sanna* och *Goda* är endast skenbar, så att det förra endast är genom det sednare. En sådan lefvande öfvertygelse och tro på ett absolut *Böra-Vara* (d. ä. på något, som absolut *bör vara*) utgör begreppet om en helig Gud»

»Gud är *helig* endast såvida han fattas såsom sin egen absoluta orsak (*absoluta sui constitutio*), så att Guds *Vara* och *Böra-vara* äro identiska. Gudomen *bör* derföre tänkas såsom absolut skapande, d. ä. såsom frambringande något nytt, görande underverk. Men då detta tillika icke kan tänkas såsom tillfälligt, emedan sålunda Guds *Vara* skulle 50

¹ Märkes: att i följande framställning, ehuru för tydlighetens skull utmärkt med citations-tecken, ingalunda begagnats *Förf:s* egna ord.

skiljas från hans Böra-vara¹, så måste Gud i sin skapelse fattas såsom uppenbarande (*sig*), d. ä. såsom frambringande och för sig uppenbarande det, som evigt är (*Joh.1:1.*) Endast genom en sådan uppfattning af Guds väsende är det möjligt att lösa den Theologiska Moralens problem, hvilka förnämligast äro dessa trenne: *hvarföre har Gud meddelat sig med människan, med ett ändligt väsende? huru har människan kunnat affalla från Gud? huru kan människan återvända till förening med Gud? (in statum integritatis)?* Ehuru blott den andra af dessa frågor här är hufvudsak, fordrar likväl sammanhanget att äfven den första i korthet vidröres.»

10 Ända hittills är så väl bevisningen som framställningen utöfver allt *Rec:s* beröm, ehuru redan 4:de §. i sednare hänseende är de förra underlägsen. *Rec.* upprepar, hvad han redan sagt, att han *ingenstädes* funnit en så klar och djup uppfattning af förhållandet mellan tro och veta. Han önskar blott att hans korta öfversigt måste väcka Läsarens håg att studera *Förf:s* arbete, ty dess få sidor är mera innehållsrika, än mången volum, och öfvergår härmed till arbetets sednare del.

20 Denna del innehåller i §§. 5—9: *hvarföre har Gud meddelat sig med människan? Notionen om Problemet, huru människan kunnat affalla ifrån Gud? Summarisk framställning af fallets möjlighet; Om människans sedliga (ethiska) natur; Lösningen af sjelfva Problemet, huru har människan kunnat affalla ifrån Gud?*

Redan §. 5 saknar i *Rec:s* tanke den skärpa i bevisningen som i så hög grad characteriserar de föregående. *Rec.* skulle anse, hvad här är föremål för beviset, redan i §. 4 vara ådagalagdt, på sin höjd kunna framställas såsom consequenser ur denna, isynnerhet då den notion: kärlek (*amor*), *Förf.* här substituerat, i st. för de förut använda, *Esse-debere* och *Liber-tas*, på intet sätt eger dessas bestämdhet och äfven af *Förf.* blifvit tillgripen utan all vidare redogörelse. Det heter:

30 »Då Gud bör tänkas vara den fullkomligaste, för sig sjelf tillräckliggörande, hvartill tjenar då ett ändligt väsende, såsom människan. För att häfva den motsägelse, som världens och människans skapelse synes innebära, att Gud, den fullkomligaste, icke vore sig sjelf nog, säger man väl: världens skapelse gör icke Gud fullkomligare, utan världen och människan tjenar blott till föremål för Guds kärlek, hvilken till sin natur är ömsesidig. Men äfven denna förklaring synes otillräcklig; ty äfven Guds kärlek (*si sit, ut est, Characteristicum in Deo.*) är i sig sjelf tillfyllestgörande och har icke behof af människans ändliga kärlek. Likväl då människans lycksalighet består i hennes kärlek till

40 Gud, och Guds kärlek är fremmande för all sjelfviskhet, samt Gud är den fullkomligaste, den absolut älskansvärda (*desiderabilis*), så utsträcker denna kärlek sig till *allt annat möjligt* och Gud skapar människan efter sitt beläte.»

Utom det tvära *si sit, ut est*, i afseende å Guds kärlek stöter *Rec.*, isynnerhet antagandet af ett allt möjligt, hvartill Guds det allmänna omfattande kärlek skall sträcka sig, emedan den icke är sjelfvisk. *Rec.* inser väl, att detta allt möjligt icke får fattas utom Gudomen utan såsom det evigt varande, men sjelfva denna notion innebär en oändlig serie, ty möjlighetens verld är obegränsad, och Guds helighet vore sålunda beroende

50 af seriens fulltalighet. Vidare införes utan all förmedling notion om människans lycksalighet, en likaså *blott* ideell föreställning. Låtom bevisning-

¹ D. ä. Skapelsen kan icke fattas såsom för Gudomen tillfällig, såsom ett tillfälligt Vara (hvilket såsom Guds skapelse äfven är Guds Vara) utom Guds eviga Vara (Guds Böra-Vara).

en få följande ordning, (och *Rec.* anser den i sjelfva verket för summan af *Förf:s* tankegång:) Antages: att kärleken är en Gudomens egenskap; att densamma icke är sjelfvisk; att lycksalighet genom kärlek till Gud är människans ändamål; följer: att Gud måste skapa människan. — Om detta icke anses bindande, emedan för Guds kärlek kunna finnas oändliga föremål, så säges vidare: densamma måste sträcka sig till allt möjligt; Människan hör till möjligheterna; *Ergo* — — — I sanning! den berömde *Förf.* må förlåta det, men *Rec.* kan i hans ord ingen annan bevisning finna och vågar anse denna för otillräcklig och icke vetenskaplig. Det heter vidare: »allt annat möjligt» (utom Gud?); hvilket är ännu mera förvillande och synes lätt såsom motsägande *Förf:s* bevisning pag. 14 (slutet) & 15. Att *Förf.* sedan fortfar: »verldens skapelse beror af Guds oändliga nåd, ty eljest skulle, hvarje väsende (det skapade?) såsom lycksaligt, vara uti Gud, förutan Gud.» kan efter den gjorda förutsättningen vara obestridligt, ehuru noga taget här åter en bestämning: *nåden*, substitueras för en annan, *kärleken*.

10

Att för öfrigt af de anförda prämisserna draga en motsatt slutsats, är lätt. Ty likasom *Förf.* säger: »att Guds kärlek i sig är fullkomlig», så kan äfven sägas att Gud i sig är alla möjligheter, ja äfven alla *andra* möjligheter, utan att således Guds kärlek i sig är utsträckt till alla möjligheter, utan att notionen om människan såsom ett *ändligt* väsende här är nödvändig; ty såsom hörande till alla möjligheter i Gud är hon oändlig, af Guds väsende delaktig.

20

I följande 6:te §. bestämmer *Förf.* notion om syndafallet till en »*error theoreticus*,» »*sine culpa*,» ehuru *Förf.* tillika erinrar derom, att »ingen förmåga (själens) kan undergå en förändring ensam, under det att de öfriga förblifva oförändrade.» Att *Förf.* nyttjat bestämningen *error theoreticus* synes här hufvudsakligen hafva sitt bevis uti människans »sträfvan- de och hopp att återvinna den förlorade gemenskapen med Gud,» ehuru detta bevis kunde synas otillräckligt; hvarom nedanføre. Problemet blir nu enligt *Förf.* »hvarføre har Gud tillåtit människan fara vilse (*huic errori succumbere*)?» Om §. 7 skall nämnas i sammanhang med den 9:de.

30

Uti följande §. 9, visar sig den noggrannhet och klarhet, hvilken man i förra Afdelningen af *Förf:s* arbete beundrar, åter i full dag; ehuru också ämnet, människans sedliga natur, i sig sjelf är lättare behandladt. *Förf.* visar här: huru hvarken handlingens *moralitet* eller *legalitet* för sig fattad är för dess sedliga värde tillräcklig; ja att den sednare i sin abstraction innebär en motsägelse, och att den förra såsom handlingens uteslutande princip är *immoralitet*,» och att således *viljans* abstracta *Subjectivitet*, godtycket, *i sig är ond*. *Förf:s* härvid gjorda kritik öfver den *Kantiska* philosophins indelning af pligterna, i fullkomliga och ofullkomliga, samt af dess Moral-princip, är utförd med den *Förf.* utmärkande bestämdhet och concision. Dock saknas för det följande den närmare bestämning att den Subjectiva *viljans* bestämning är Begäret. Äfvensom *Förf.* i slutet af §. utan inom densamma skedd bevisning antagit en *status tentationis*, i fråga om de skilda momenterna i moralitetens och legalitetens förhållande till hvarandra, såsom öfvergångsmoment ifrån dessas *omedelbara* enhet, *status innocentia*, till deras skilnads-moment, *status peccati*; hvilket antagande noga sammanhänger med hvad *Rec.* skulle anse bristande och otillfredsställande i lösningen af hufvudfrågan.

40

50

Denna behandlas i §. 9, och är gången af *Förf:s* utredning följande:

»För det ondas tillräknande fordras, att den handlande, viljande, vill det Onda, såsom ondt. Detta åter förutsätter, att han *vet*, inser, det Onda, och detta är derføre något *förnuftigt och verkligt*. Viljan åter fattad förr än den bestämt sig till det Onda, måste vara indifferent,

hvarken ond eller god, och emedan principen för viljans bestämning sålunda icke kan vara någon annan, än det Goda och Onda sjelft, såsom insedt och begripet, så måste det Onda anses vara *före* viljans bestämning (*ad suam essentiam*), samt genom denna bestämning bringas till *existens*. Skilnaden emellan god och ond vilja beror således af motsatsen emellan det Onda och Goda (såsom viljans object), emellan hvilka viljan fritt väljer (såsom *liberum arbitrium*). Men Objectets differens måste äfven verka på viljan, och denna kan därför icke hafva samma förhållande till det Onda som till det Goda. Detta kan endast
10 fattas derigenom, att man skiljer mellan *godtycke*, (*liberum arbitrium*) och *frihet* (*libertas*¹). Ty sann Frihet är sjelfva det Goda».

Likåsa bör väl sägas att *godtycket är sjelfva det Onda*. För öfrigt synes *Rec.* här finnas en *lapsus* i utvecklingen. Det är nemligen fråga om den *indifferentia* viljans bestämmande af det Goda och Onda *såsom Object*, och *Förf.* förutsätter dessa för bestämningen, men antager åter att det Goda är endast såsom bestämd vilja, såsom sann Frihet.

Pag. 31 följer en deduction, hvars sammanhang med det öfriga *Rec.* icke kunnat fatta annorlunda, än att *Förf.* här sökt utveckla: att *godtycket i sig icke vore det Ondas princip*. Denna deduction slutar, »med ett ord:
20 det Onda kan icke tänkas hafva uppkommit ur den *individuellt abstracta Subjectiviteten*, såsom förmörkad och full af okunnighet (hvilken okunnighet häldre är ett phænomen och produkt, d. ä. något redan verkligt (verkadt)), utan bör härledas från någon nödvändighet i menckliga naturen (*a meæ naturæ quadam necessitate*).»

Förf. fortfar: »Då godtyckets val mellan godt och ondt måste bero af en jemförelse emellan sjelfva dessa begrepp, så kan denna jemförelse icke leda till ett afgörande utan att den väljande äger en *norm*, en regel för sitt bedömande.

Subjectet, den väljande, har således i afseende på denna norm, dess
30 bestämmande, icke sin frihet, utan måste antingen följa eller handla emot densamma. Godtycket är sålunda bundet. Den sanna friheten består åter deruti att Subjectet helt och hållet genomtränges af det ethiska (sedlighetens) begreppet, som är begreppet om Gud (d. ä. lemna godtyckets ståndpunkt och gör pligtens utöfning till sed).

Nu uppstår frågan: Huru menniskan kan ega en förmåga, att bestämma sig antingen till frihet (sann frihet) eller slafveri (godtycke), hvilken förmåga är sjelfva godtycket? *Förf.* besvarar den: *Denna förmåga är ett nödvändigt vilkor, utan hvilket friheten icke kan blifva sann och verklig*. Ty uti oskyldighetens tillstånd skulle menniskan gå sin
40 bana, utan irring, men utan att känna lagen för densamma, skulle vara uti Gud, utan att här af hafva medvetande. Den sanna friheten kan sålunda icke finnas medfödd (*per generationem*), utan genom pånyttfödelse (*per regenerationem*). Medvetandet om menniskans gemenskap med Gud har icke kunnat uppstå utan *frestelse* (*sollicitatio*) till affall, och denna frestelses vilkor är Godtycket (*liberum arbitrium*). Men sjelfva fallet är härigenom endast *möjligt*, och är icke nödvändigt för att verkliggöra den sanna friheten.»

Här är således svaret, den upplösning af problemet, huru menniskan kunnat affalla från Gud, hvilken *Förf.* lofvat och hvilken hela den föregående djupsinniga undersökningen förberedt. *Rec.* vågar icke göra försöket hvarken att instämma i *Förf:s* åsigt eller yttra någon annan, egen,
50

¹ *Förf.* citerar här Pauli Ep. t. Rom. Cap. VII v. 15. I *Rec.* tanke är saken bevist uti §. 8, hvilken bevisning här naturligtvis bör förutsättas, ehuru *Förf.* icke uttryckligen dertill hänvisar.

men vill endast anmärka, hvad *Rec.* trots sig finna i utvecklingen och beviset bristande.

Det hufvudsakligaste angår *Förf:s*, såsom det synes, antagande af ett Ondt utom den Subjectiva viljan, Godtycket, hvaraf denna bestämmes, såsom af ett för sjelfva denna vilja förutsatt vilkor. Detta återkommer uti den (pag. 25) postulerade *status tentationis*, uti beviset för det Ondas förutsättning i dess begrepp för viljans val (pag. 29), samt (pag 33) såsom sollicitation, frestelse. Sannt är väl att här godtycket sägas vara vilkor för sjelfva denna sollicitation, äfvensom denna ömsesidighet öfverallt är en naturlig consequens, men det oaktadt skulle *Rec.* förblifva vid det anförda: att det Onda, såsom essentialiter för Godtycket förutsatt, är ett blott antagande. Och detta af följande skäl. Att den Subjectiva viljan för sig fattad, såsom abstraction från all bestämning, allt innehåll, är en Motsägelse, emedan den sålunda icke leder till handling, d. ä. intet vill, icke är vilja, har *Förf.* i §. 8 visat. Deraf följer också, att denna vilja nödvändigtvis är bestämd; d. ä., att densamma, såsom *abstraction* från bestämningen, förutsätter denna och af den bestämmes. Men häraf följer ingalunda, hvarken att den förutsatta bestämningen är god eller ond, eller att sjelfva denna ömsesidiga förutsättning är det Onda. Denna, den Subjectiva viljans och Bestämningens, ömsesidiga förutsättning kan väl kallas en ömsesidig sollicitation, men denna sollicitation är icke en sollicitation till det Onda, den är nödvändigt moment, och insigten af dess nödvändighet är insigt uti hvad sann frihet är. Med ett ord: samma indifferent, i afseende å godt och ondt, som tillägges den Subjectiva viljan såsom förutsättning, bör äfven tilläggas den förutsatta bestämningen. Viljan såsom Godtycke är icke derigenom upphäfvnen, emedan den äfven då är val, fri öfvergång från bestämning till bestämning, ehuru dessa hvarken äro goda eller onda. Sålunda är väl en *status differentiae* gifven, men hvarken en »*status peccati*», eller en »*status tentationis*».

Det enda här återstår, är den bevisade nulliteten hos den ifrån all bestämning abstraherande Subjectiviteten, hvilken för dess förnuftsvidrighet kunde kallas ond, om nemligen möjligheten för människan, att fixera sitt medvetande på denna ståndpunkt, vore utredd. Att den Subjectiva viljan nödvändigtvis är bestämd, vore icke derigenom bestridt; ty frågan blefve endast den: om för Individen finnes en sådan ståndpunkt, uppå hvilken den uti all bestämning ser (vet och vill) endast sitt abstracta Jag. *Förf:s* omnämnda bevisning (pag. 31) mot det Ondas Individualitet hvilat derpå: »att, vid ett sådant antagande, människan icke vore i sjelfva verket hvarken god eller ond, och hennes gerningar icke kunde henne tillräknas, emedan hennes viljas bestämning vore helt och hållet tillfällig.» Så vidt *Rec.* förmår inse, är detta i afseende å det Goda falskt, och i afseende å det Onda vore bestämningens tillfällighet både objectivt, för verldsordningen, och subjectivt, för individen, såsom godtycklighet, det Ondas egen natur.

Men *Förf.* fortgår till framställningen af: »hvarföre människan icke kunnat motstå frestelsen till affall ifrån Gud». Den lyder i få ord; *Jag är*, är uttrycket för Sjelfmedvetandet (för den såsom frihetens vilkor förutsatta Subjectiviteten). Dess betydelse är; *Jag är i Gud*. Men i den visshet om människans Jag, detta uttryck innebär, ligger det henne nära att fatta sitt Jag såsom varande i och för sig, och hon förändrar uttryckets accent, sägande; *Jag är*. Sålunda gör hon vissheten om sitt Jag till utgångspunkt för sitt vetande och viljande och nedsätter är = Böra-vara till är = Vara.»

Man måste medge: detta är skönt, sinnrikt samt, efter hvad vi af daglig erfarenhet och lära sluta, sannt, men det är icke bevisadt, nödvändigt, allmängiltigt. Derigenom är endast en ny möjlighet för fallet antydd.

Ty i sjelfva verket har *Förf.* statuerat syndafallet bestå i tvenne möjligheter: den ena frestelsens; den andra syndens. Vål fattas den förra såsom nödvändig för människans sedliga natur; men den är likväl syndafall, synd, det Onda endast såsom möjlighet. Den sednare möjligheten åter är samma det Ondas möjlighet såsom Ondt, såsom synd, och kan ifrån den förra endast sålunda åtskiljas: att densamma fattas vara *möjlighet till synd, för den individuella människan*, möjlighet att hörsamma frestelsen, då denna endast är *det Onda, såsom för menskligheten i allmänhet möjligt*. Denna sednare, frestelsen såsom möjlighet, motsäger icke dess nödvändighet; ty hvad för människan i allmänhet är *blott* möjligt, är också nödvändigt, emedan *möjligheten är det Verkligas möjlighet* och förutsätter denna. En sådan förutsättning synes äfven, såsom vi ofvan anmärkt, *Förf.* hafva gjort, då han förutsatt ett *objectivt* Ondt såsom jemte det Goda iciterande eller frestande Subjectets fria val, godtycket. Och vid ett noga betraktande är *detta förutsatta Onda samma sak som den secundära möjligheten*, möjligheten af det Ondas seger uti frestelsen. Ty endast sålunda är det Onda äfven *essentialiter* förutsatt för det fria valet, *om detsamma* nemligen *motsättes den subjectiva viljan*, valet emellan Godt och Ondt, *samt just igenom denna motsättning existerar*. Detta kan närmare uppfattas sålunda: att *det Onda såsom blott förutsättning sammanfaller med sjelfva den subjectiva viljan*, är samma möjlighet af ett bestämdt ondt, det existerande onda, som denna. Men en sådan enhet af det Subjectiva och Objectiva (Onda), d. ä. den subjectiva viljans öfverensstämmelse med det *essentialiter* förutsatta, blott objectiva Onda, är det *existerande* Onda, det Onda såsom synd, syndafall.

Denna upplösning af problemet återför således till hvad vi ofvan om densamma anmärkt, nemligen till sjelfva den subjectiva viljans Identitet med Synden. Vi inse väl de consequenser, till hvilka detta antagande leder, och våga anse, att *Förf.* endast genom bemödandet att undvika dessa betagit undersökningen dess frihet och sednare delen af arbetet den klarhet och tillräcklighet för öfvertygelsen, som i så hög grad utmärker den förra. *Förf.* lämpar i Inledningen *Baaders* ord, hvilka han riktar till läsaren, på sitt arbete, sägande: »ingenting är obilligare än att man gör den, som säljer frön, förebråelser derföre, att han icke säljer mogna frukter.» Det medgifves också gerna, att en Akademisk Dissertation icke lemna tillfälle nog till fullständig utredning af ett ämne, så djupt, som det förevarande. Men hos den, som gifvit sådana prof på djupsinnighet, för enad med klarhet och korthet, som *Förf.* i förra delen af närvarande arbete, är läsaren lätt ledd att söka orsaken till det, i den sednare delen, dunkla och otillfredsställande uti för undersökningen yttre och fremmande motiver; öfvertygad att, då dessa aflägnas, se *Förf.* antingen på ett tillfredsställande sätt lösa sitt problem, eller öppet framställa de motsägelser, detsamma på vetenskapens närvarande ståndpunkt ännu framtär att upplösas.

14 FRANS LUDOV. SCHAUMAN.

Spanska Flugan, sectio antepenultima

50 DE RATIONE, QUÆ HOMILETICAM & CATECHETICAM INTERCEDIT. DISS. ACAD. 1837. 26 SIDD. 8:O.

Ehuru ifrågavarande Dissertation är af den beskaffenhet, att vi endast kunna lemna en kortt framställning af dess innehåll, anse vi densamma, såsom ett Akademiskt Specimen, böra hafva intresse nog och öfverlemna

bemödandet deraf åt våra Läsare. I ett land som vårt, der den inhemska vetenskapliga litteraturen snart sagdt endast består i Academiska arbeten, och dessa, ehuru framställda till allmän profning, icke i bokhandelsväg kunna erhållas, kan väl en, om också kort, recit af deras innehåll icke vara annat än välkommen. Också torde väl hvar och en för Fäderneslandets intellectuella cultur nitälskande medborgare ofta önskat, att om det vetenskapliga sträfvandet vid vårt Universitet erhålla någon närmare kännedom, än den som årliga disputations- och examens-förteckningar kunna lemna.

Vid genomläsningen af titelbladet väntade sig Ref. att i arbetet finna en utvecklad framställning af hvad den homiletiska och catechetiska metoden har utmärkande, jemte bestämmandet, af hvad för hvarderas fulländning erfordras. *Förf.* har fullgjort detta sålunda, att han först upptagit den vanliga *Definitionen*: *Homiletiken* är »vetenskap om kristendomens främjande genom undervisning i ett sammanhängande föredrag»; *Catechetiken* »vetenskap om kristendomens främjande genom undervisning i samtal. Vidare indelar (!) *Förf.* båda dessa vetenskaper uti *Innehåll* och *Form (pars materialis & formalis)*, af hvilka det förra innefatta Hvad? den sednare Huru? läras bör. Innehållet, säger *Förf.*, är för båda vetenskaperna gemensamt, och i afseende å innehållet sammanhänga de noga med öfriga *Theologiska* vetenskaper, nemligen sålunda: »att det, som i dessa läres *per se*, i de förra så afhandlas, att det kan användas i predikstolen och vid *catechisation*» (!?). Hvad detta vill säga upplyses i följande §. genom trenne förklaringar, af hvilka den sista lyder: »*Homiletiken* och *Catechetiken* böra afhandla Kristendomen, sådan den blifvit menniskan gifven till återlösning, helgelse och lycksalighet, och sådan den i sjelfva verket återlöser, helgar och lyckliggör». Riktigheten af det anförda kan väl icke bestridas, men den naiva kortheten påminner dock om förra Ridmästarens »Vare detta nog sagdt om menniskan». Nå väl! men Läsaren väntar säkert något mera upplysande vid betraktandet af det formella i nämnda vetenskaper; hvilket af *Förf.* kallas deras *formella del*. Här uppställer *Förf.* först så kallade formella vilkor, hvilka både *Homiletiken* och *Catechetiken* böra uppfylla. Predikningar och förhör böra nemligen vara »formelt bibliska, methodiska och uppbyggliga»; hvilka trenne fordringar gifva trenne underafdelningar för ifrågavarande vetenskaper: *Heuristica*, *Diatactica*, *Semiotica*, motsvarande hvad i Rhetoriken vanligen benämnes: *inventio*, *dispositio* och *elocutio*. Den formella skillnaden afgör. *Förf.*, som följer.

§. 8. »Ehuru således *Homiletiken* och *Catechetiken* öfverensstämma i anförda, allmänna formella momenter, är likväl dem emellan i det speciella den störste olikhet, i öfverensstämmelse med det skilda framställningssätt, som tillhör dem hvardera.

§. 4¹. Denna olikhet kan inses vid den speciella tillämpning af alla de allmänna momenterna. Men dessa båda vetenskaper skilja sig äfven deruti, att de gifva det ena eller andra momentet en större vikt, så att *Homiletiken* ställer det praktiska, *Catechetiken* det logiska momentet² i första rummet, under det att hvardera tillika afser öfriga momenter».

Och dermed: Vare nog sagdt om den formella differensen; ty *Förf.* anför intet vidare. Följande 9:de och 10:de §§. med hvilka arbetet slutar; innehålla såsom reglor för dessa vetenskapers framställning: att teorin

¹ Det nämnda att den *Homiletiska* undervisningen är predikan, den *Catechetiska* samtal. *Ref:s Anm.*

² Med det *praktiska* momentet menar väl *Förf.* *elocution*. *Dispositionen* säges uttryckligen böra vara *logisk*.

bör förenas med praktik, ett stycke läras väl förr än man går till ett annat, och det för båda vetenskaperna gemensamma läras gemensamt. *Ref.* frågar: är icke detta ovedersägligt? Men kanske frågar Läsaren: är detta allt? I sanning allt — kan häraf annat läras, än att predikan är predikan, förhör förhör? *Ref.* bekänner sin enfald och har intet mera häraf lärt; fruktar också den enfaldighet blir allt allmännare, att världen låter bli med gapandet i det toma och förväntan att den kunde finnas något mirakulöst, blott man finge reda på det.

Men arbetet innehåller på de första 15 pag. en deduction, hvarom vi ännu icke nämnt ett ord. För sjelfva ämnets utredande är den också likgiltig, ehuru det icke kan nekas, att den i sig sjelf är anmärkningsvärd.

Förf. säger: »all vetenskap, således också Theologien, kan betraktas antingen *per se* eller *ad vitam relata*». Här står genast *Ref:s* förstånd stilla. Men vidare. Theologin i sednare hänseende är *Praktisk Theologi*. Denna kan definieras: såsom »vetenskap om kristendomens befrämjande *in vita*» (i allmänna lefvernet? hos menniskorna?) eller emedan detta sker i Församlingen [*den osynliga*]¹) såsom »vetenskap om kristna Församlingens främjande,» eller också, emedan det sker genom ordets tjenare, såsom »vetenskap om teorin för en prests pligter». Dessa trenne definitioner gifva äfven trenne correlata indelningsgrunder för praktiska Theologin vid handen. Ty 1:o äro mensklige själens förmågor *tre: känsla, förstånd, vilja;* 2:o säger Neander (Allg. Gesch. d. christl. Relig. Kirche, Bl. Abth. 1 pag. 187, 189, Abth. 2, pag. 351 ff.), och med honom *Förf.*, att i allan tid trenne principer i kristna församlingen gjort sig gällande, nemligen: a) Åskådningen af det genom Christum uppenbarade Gudomliga etc. etc.; b) Undervisningen (Läran); c) Församlingens styrelse, (»1:o *Contuitus divini per Christum manifestati,*» — »2:o *Institutio oralis & 3:io gubernatio vitæ socialis*») — —

och 3:o känner hela världen ur dogmatiska Theologien och Möllers Cateches, att Frälsaren på jorden haft trenne embeten: ett *presterligt, prophetiskt* och *konungligt*, samt att lärarene i församlingen böra följa detta exempel. Alla dessa indelningsgrunder hänvisa tydligt på trenne delar af praktisk Theologi: *Liturgica, Didactica, Politica*, af hvilka den första afser den religiösa känslan, den andra förståndsodlingen, den tredje viljans förbättring — — accurat de skilda föremålen för Frälsarens jordiska verksamhet i nämnda skilda embeten! Didaktikens delar åter äro Homiletik och Catechetik. Hvarföre? Emedan den, hvars förstånd odlas skall, antingen tiger eller talar. Detta enkla slut på den förunderliga förutgående deductionen afsticker redan i det yttre, äfvensom det med densamma intet har gemensamt.

Vore det fråga om utredningen af grunden för en viss tids Dogmatiska assertioner eller åsigt i kyrkohistorie, kunde väl dessas hänförande till en för samma tid gällande speculation vara upplysande och ega värde. Men då fråga är om bestämmandet af en vetenskaps omfång, och isynnerhet dess inre utveckling, torde det vara ett för stort anspråk på Läsarens godtrogenhet, att, utan all pröfning, basera undersökningen uppå den ena eller den andra författarens antaganden. Oberäknadt således, att *Förf:s* anförda Deduction intet bidrager till att utreda förhållandet mellan Homiletiken och Catechetiken, har den i vår tanke helt och ledt honom från de enda källor för uppfattningen af detta förhållande: Kyrkans lag-

¹ En profan förefalla bevis ur *den osynliga församlingens historia* högst besynnerliga. Likaså att finna Neander utmärkt såsom denna församlings historieskrifvare. Ur hans citater kan den vettgirige Läsaren finna, huru bearbetad denna församlings historia är.

stiftning samt den akromatiska och erotematiska undervisningens natur. *Ref.* skulle nemligen anse den praktiska Theologien helt enkelt vara: en Systematisk Framställning af en bestämd kyrkas religiösa institutioner — härunder inbegripna så väl det i en Församling sedvanliga, som dess positiva stadganden. *Förf.* har också i afseende å Homiletik och Catechetik blifvit drifven till ett omedvetet erkännande häraf, då han nemligen med kyrkolagens stadganden vederlägger dem, som skilja dessa vetenskaper genom de olika föremålen för en homiletisk och erotematisk undervisning. En Systematisk framställning af ett gifvet innehåll är likväl icke synonym med en godtycklig utan bör väsendtligen utgöra beviset för innehållets förnuftighet och allmängiltighet. Skillnaden emellan en Theoretisk och Praktisk Theologi blefve derföre densamma, som man constituerat mellan Theoretisk och Praktisk Filosofi: att nemligen den theoretiska innefattade, hvad som bör tros; den praktiska, hvad som bör göras. Men tillika bör besinnas att, såsom för tron fordras, att den är lefvande, och för handlingens sanning en säker insigt, den ena af dessa discipliner öfvergår i den andra, och i denna har sin fulländning.

Ref. slutar, då han nu en gång låtit förleda sig till anmärkningar, med det erkännande att *Förf:s* arbete, ehuru många ämnen till tadel det må erbjuda, vittnar om hans berömliga håg att vara själfständig. Men *Ref.* hoppas äfven *Förf.* själf skall inse vådan af att lemna denna håg fria tyglar, d. ä. att icke visa densamma i ett själfständigt *studium*, emedan den eljest, såsom i *Förf:s* närvarande arbete, förer till ett godtyckligt antagande af auctoriteter, d. ä. till sin motsats, osjälfständig auctoritets-tro.

15 FINLANDS SKALDEKONST, ÅR 1838, REPRESENTERAD AF BLINDT ALLARM, ETT STUDENTUPPTRÅDE. AF J. F. LAGERVALL. 28 SIDD. 8:O.

Spanska Flugan, sectio antepenultima

Vare långt ifrån oss att vara otacksamme, för hvad Försynen i poëtiskt hänseende skänkt vårt land, eller önska oss något, af hvad *Geyers* ofta orättvisa effekt-sökeri benämner: »det (poëtiska) rännstensflöde, som nu öfversvämmar Svea land.» Men likväl är det bedröfligt att af poëtisk eller, om man så vill, versifierad Litteratur för året finna *detta enda*. Ty hvad som för öfrigt förekommer i våra Tidningar, jemte de i dessa införda och tillfälligtvis särskilt tryckta tillfällighetsstycken¹, förtjenar med få undantag ännu mindre att omnämnas.

Om vi kallat denna lilla pjes till representant, har det skett, emedan den är »den enda och bästa», och, likasom vid mången annan representation, ingenting representerar. Den berättar, på rimmad, ömsom regelbunden, ömsom knittel-vers, ett för några år sedan mycket omtalt puts,

¹ Att sådana utgöra det hufvudsakliga, finner man af den i Borgå Tidningar införda förteckningen på »Finska Tryckpressens alster 1836,» der likväl *Hanna* och *Kalevala* lysa. I samma förteckning förekommer, under rubriken »Mathematik m. m.»: *Inledning till Melodierna för Svenska Kyrkans Psalmer*. Publiken har tvekat om musikalier böra föras till Mathematik eller m. m. En ännu kostligare klassification finnes i en annan välkänd Tidning, der till »Didaktiska Uppsatser,» som börja med: »Olika medel att frambringa berusning,» föres: »Några ord i anledning af pag. 11 i Jääkyntilet,» der Artiklar om »Prestval» få rubriken »*Finlands Historie, Geographie*», men »Underrättelser från Alexanders Universitetet» kallas »*Nyheter och Allehanda*» (!). Ehuru väl åtskilligt kunde försvaras — deribland de »Några Orden,» såsom försök att *lära* folk — hålla sig på mattan = veta hut.

nemligen en brandvakt's ofrivilliga resa från *H:fors* till *Borgå*, och sätter, ganska påhittigt, en äldre Commercerådsanekdot i förbindelse härmed. Af *Förf.* till *Ruunulinna*, vår enda finska tragedi, är både ämnet och utförandet alltför underlägset, och man vore lätt frestad att på titelbladet förbise punkten mellan titeln och *Förf:s* namn. Versen är dock på sina ställen temmeligen ledig och anekdoten löjlig i sig sjelf, så att väl stycket kan läsas i en samling af anekdoter. Krogsccener och slagsmål, om de också i måleriet kunna framställas i all sin nakenhet, utan att misshaga, böra i ord uttalade erhålla något af den fernissa, som gör äfven det vidriga i en målning mindre stötande, än i verkligheten. *Förf.* synes icke hafva haft förråd derpå. Såsom profbit anföra vi följande scen som passerar omedelbart efter brandvaktens uppvaknande i *Borgå*, då han som bäst håller på att ropa klockslaget:

Men i sin sång han plötsligt störes:
 En klockas ljud från broen höres,
 Det klatschas jemt och svärs och köres.
 Vid brinken stannar der en kur,
 En Herre, välgödd som en tjur,
 Satt der, som fogeln i en bur.
 Han rest från Åbo utan rus,
 Men utaf resans sus och dus
 Var han confus och smått förlägen,
 Om hvart han skulle taga vägen.
 Han tittar ur sin kur och gäspar,
 Til slut han vaknar rätt och läspar,
 »Der står en brandvakt, Mats skall fråga,
 Med hvilken gata man skall tåga,
 Att komma dit Fru Holmsten bor,
 Det bästa värdshus, som jag tror.»
 »'Nej!'» sade Breder, »'jag er visar,
 Der bäst ni bor och läckrast spisar,
 Det är just uppå denna gatan,
 I öfra våningen hos Nathan.'»
 »Nej vis mig blott Fru Holmstens port
 Nog hjälper jag mig sedan fort.»
 »'Nåh, kära Herre! ta mej fan,
 Om nå'n Fru Holmsten bor i stan.»
 »Nåh, *Herre*, — hvad för öfverdåd!
 Slikt folk får kalla mig hans nåd;
 Men säg mig då hvar Lotta bor,
 Hvars värdshusrörelse är stor?»
 »'Hon bor i Borgå som jag tror,
 Hon bor ej här i Helsingfors.'»
 »Hör nu din stock! Mathias, korss!
 Hur har du kört? du sofvit denna natt
 Och spelat mig et satans spratt;
 Du har, som jag nu hört,
 Igenom Borgå kört.»
 »'Vi ä' i Borgå,'» svarte karln,
 »Ser ej hans nåd der borta Marn
 Och der på backen väderqvarn.'»
 »Hör Mats! du kan mig just förtreta,
 Vill du mig då til vrede reta?
 Bäst bör väl stadens brandvakt veta,

Hur stan, han bor uti, kan heta.»
 Helt näsvis svarade hans dräng,
 Utledsen utaf resans fläng:
 »'Man kunde tro, hans nåd är galen.
 Han är det ej, men känner ej localen.'»
 »Hör på, Mathias, tala sakta.
 Du skall oss för duelsmål akta.
 Fast du har skäl till gräl och pock,
 Då jag dig kallade en stock;
 i hufvudstan man dock ej tål,
 Ett sådant buller, skrik och skrål
 Och vet, at som Commerce-Råd,
 Är jag förnäm, är jag hans nåd.
 Och då du är i tjenst hos mig,
 Så tillhör någon rangclass dig.»
 Rätt höflig nu, Mathias svarar
 Och ej sin skamlöshet försvarar,
 Men blott som meningslös, förklarar,
 At det ej skett af öfverdåd,
 Som han förgått sig mot hans Nåd;
 »'Men,'» for han fort, »'ers nåd bör veta,
 Så sant jag vill Mathias heta,
 Så sant jag heter Klöfverblad,
 Så äro vi i Borgå stad.'»
 »Rätt så i Borgå är ni nu,»
 Så sade en bedagad fru,
 Som gick att af sin grannfru låna
 En caffèbrännare, hvaraf att sig betjena
 Hon sig betingat af en vän,
 Och lofvat, att igen
 Dess granne får sitt caffè mala
 Hos henne, utan att betala.
 Det var accordet, som jag mins.
 Så hjälps man åt, der sämja fins.

10

20

30

Ett kluddigt stentryck medföljer; ett dyligt har köparen löfte om. Anmärkas kan vid det förra att brandvakterna äro försedde med eldtänger i st. för den vanliga brandvakts-saxen. Bokens pris 1 R:dr R:gs är nog högt tilltaget både i afseende till innehållet och det yttre.

40

16 ANMÄRKNING TILL ARTIKELN »ÖFVERSIGT AF KALEVALA».

Spanska Flugan, sectio antepenultima

Man har väl, såsom bekant är, sökt göra Väinämöinen m. fl. till historiska namn. Men om dessa bemödanden kan man väl säga, hvad en berömd forskare sagt om dylika försök i afseende å den Grekiska Mythen: att de af en framtid skola ställas i bredd med undersökningar öfver det språk, som taltes i paradiset, och det trädslag, hvaraf Christi kors bestått.

50

(Utgifv. Anm.)

17 LITTERÄRA MISSELLER.

Spanska Flugan, sectio antepenultima

Tvenne företeelser hafva under sednaste tid hållit den Tyska litterära världen vaken, den ena på vetenskapens, den andra på vitterhetens område. Vi behöfva endast nämna tvenne namn: *David Friedrich Strauss* och *Friedrich Rückert*, för att för våra Läsare tillkännagifva, hvarom fråga är.

10 D:R DAVID FRIEDRICH STRAUSS

(föret privat Docent i Thübingen, nu Skollärare nära Stuttgart.)

Uppträdde med sin bok: »*Das Leben Jesu, kritisch bearbeitet*», 1835, och hans uppträdande var signalen till en egen Litteratur inom Theologiens gebit, som icke i Tyskland haft något motsvarande, sedan Brochur-väsendet i anledning af *Hegel'ska* Philosophin. Af detta arbete utkom 1836 (med årtalet 1837) en ny upplaga, 2:ne Band, i st. 8:o, utgörande 99 3/4 (säger *Nittionio* 3/4:dels) ark. Af de skrifter, som utkommit *emot Strauss*, äro 10 st., tillsamman 65 ark, recenserade i *Jahrb. f. Wissensch. Kritik*, März 1837. Författarna äro *Steudel* (D:r J. Chr. F.), *Klaiber* (B.), *Hoffman* (W.), *Lange* (J. P.), *Harless* (Prof. D:r), *Sack* (D:r Prof. d. Theol.), *Baarder* och *Echenmayer*, samt tvenne skrifter Anonyma. Sednare hafva, *Ref. veterligen*, utkommit stridskrifter af *Steudel*, *Kottmeier* (E. D. G. B.), *Osiander* (Predig. u. Prof. Joh. Ernst) och *Theile* (Prof. D:r), *Krug* (D:r d. Theol.), *Baihinger* (Stadtpfarrer, J.), *v. d. Hagen* (Prof.), *Barth*, samt trenne anonyma; tills. 73 ark. Af *Neander* en »Erklärung» jemte »auf höhere Veranlassung verfasstes Gutachten über das Buch des D:r Strauss» 18 sidd. Vidare: 2:ne historiska framställningar af striden, hvilkas Författare äro: *Mack* (D:r Martin Jos.) samt *Heller* (V. D. M. Johannes), tills. 30 ark. Härtill komma framställningar af Jesu Lefverne, af *Neander*, *Hartman* (Diac. Jul.), *Rauschenbusch* (D:r A. E.), *Valentiner* (Carl) samt *Sparfeld* (Lehrer, C. E.), tills. 112 ark. Sluteligen af *Strauss* sjelf »Streitschriften z. Vertheidigung meiner Schrift über d. Leben Jesu», 3:ne HH. Thübingen 1837, st. 8:o, 40 ark; således (utom Journal-artiklar, deribland af *Tholuck*, *Paulus*, *Lücke*, *Rosenkranz* o. s. v.) tillsammans — en Litteratur af öfver 400 ark, i 32 volumer, om hvilken vi i vårt land veta närmast intet, — en strid, hvaruti i Tyskland icke blott de förnämste Theologer och Philosopher skriftligen tagit del, utan hvilken, som känt är, både inom och utom Tyskland följts med stigande deltagande af dem, som inse, att det äfven i Vetandets verld gäller: *Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi*.

Såsom bekant är, har *Strauss*, med obestridlig lärdom och talang, sökt att så väl historiskt som exegetiskt bevisa Evangeliernas *mythiska* karakter, förnekande dem all rent *historisk* betydelse. Det är därför ingen under att hans uppträdande väckt en så stark sensation. Vid bedömandet af deras förfarande, som på vetenskaplig väg sökt vederlägga *Strauss* åsigt, säger författaren till den anförda Recensionen i *Jahrbücher d. Wissenschaftl. Kritik*, Lic. *Bauer*, att de flesta härutinnan ställt sig på en oriktig ståndpunkt, uppå hvilken de hafva intet med *Strauss* gemensamt, och därför icke i sin vederläggning kunnat lyckas. Ty den *mythiska* åsigt-
50 en af Evangelierne uppger sitt sträfvande vara, att från Kristendomen endast afskilja den tillfälliga Form, under hvilken den historiskt uppträdt; med erkännande af dess *Idé*. »Om nu», säger *Rec.*, »denna åsigts veder-sakare betrakta densamma såsom utom Kristendomen, kan den också icke ur Kristendomen vederläggas. Frågan är den: om Kristendomens *Idé*

kan skiljas från dess historiska framträdande? Bevises det nu, att dessa äro väsendtligen förenade, och att således för den mythiska åsigten endast skenet af Kristendomens Idé återstår, så faller den af sig sjelf.» *Rec.* anser de anförda skrifterna tillhöra den supranaturalistiska ståndpunkten. Han utmärker såsom förtjenstfulla de af *Hoffman* och *Lange*. Såsom karakteristiska för de flesta af dem anför han trenne punkter. För det första »förutsätta de tiden för Kristendomens uppträdande hafva varit *historisk*, på hvilken all Myth försvunnit, och sluta häraf till Evangeliernas historiska betydelse. *Rec.* omvänder beviset, sägande »att, ehuru den dåvarande verldsåskådningen icke var historisk, likväl Evangelierne äro historiska.» För det andra »fatta de den Strauss'ska kritiken vara en nödvändig consequens af *Hegel's* Philosophiska System.» *Rec.* säger: »man anser *Strauss* för den enda, som i grund uppfattat *Hegel's* nutidens högsta speculation, men förklarar honom för oförmögen att begripa Christendomen, hvari dock väl det närvarande har sin grund. Emellertid begagnar man tillfället att, emedan *Strauss* åsigt »zu perhorresciren sei», med *Strauss* fördöma *Hegel*. »Märkeligt är det sätt, hvarpå *Rec.*, med anledning häraf afvisar *Baader*. Orden lyda: »det kan icke kallas att vederlägga ett System, om man *aphoristiskt* mot detsamma ställer en sats¹.» Den tredje punkten, hvari *Strauss* motståndare, öfverensstämma, är deras utfall mot hans person, som skulle hans uppträdande »vara föranledt af uppsåtlig illvilja och hätskhet mot Kristendomen.» Detta är endast en yttring af fanatismen, som lättast retas genom känslan af egen underlägsenhet.

FRIEDRICH RÜCKERT.

Äfven *Rückert* (Profess. i Erlangen) förvånar redan genom massan, af hvad han producerat. Vi äro prosaiska nog att redan anse detta för ett bevis på talang, ty i det skick kritiken för närvarande befinner sig, har den åtminstone en negativ förtjenst, att icke tåla det dåliga, och minst i Tyskland skulle en fortfarande litterär production få existera onöpst, om den för en sådan näpst vore åtkomlig. Angående *Rückert*, har man endast sett tvifvelsmål framkastat, huruvida han vore värd den efter *Gæthe* lediga sångar-thronen, och hvem anser icke ett sådant: *aut—aut*, vara ett större loford, än något annat. Hvad vi känna af *Rückert's* poetiska alster äro 3:ne Band »Gesammelte Gedichte, (1:sta B., tredje uppl., 1836, 2:dra B., andra uppl., 1837, 3:dje B. 1837, Erlangen.)» tillsammans 95 ark, »Die Weisheit des Brahmanen, Leipzig 1836,» 16 ark och »Erbauliches u. Beschauliches aus dem Morgenlande, Berlin 1837.» 10 ark.

Rückert är förut såsom språkforskare känd äfven af våra landsmän. Det är också känt, att han, ehuru egentligen Orientalist, studerat t. o. m. vårt språk, och detta med den ifver, att den landsman, som till honom öfverlemnad »Kalevala», jemte *Renvalls Lexicon* och öfriga hjälperedor, vi äge, efter 2:ne månaders frånvaro från Erlangen, hörde *Rückert* med ledighet öfversätta delar af denna dikt och i flera stycken sattes i förlägenhet vid *Rückert's* redan vunna ordförråd och grammatikaliska bedömanden. I *Jahrb. für Wissensch. Kritik*, äro nämnde Dikter recense-rade af *Weisse*, men hans bedömande är i *Ref:s* tycke för mycket sväfvande för att vara upplysande. Vi välje i stället några utdrag, för att

¹ Att *Baaders* Polemik mot *Hegel*, likasom hela hans speculation är af denna art, lärer lätt medgifvas. En sådan method är både bekväm och säker, emedan den ingen hållpunkt har.

genom dessa vända Läsarens uppmärksamhet på den utmärkta skalden, och kanske hos någon gryende poetisk talang väcka hågen, att genom öfversättningar tillägna oss någon del af hans sköna sånger.

Af Dikterna innehåller 1:sta Delen: »Bausteine zu einem Pantheon (af Mythol. innehåll); Terzinen; Liebesfrühling (1:er—5:er Strauss); Märchen für mein Schwesterlain; Todtenklage.

2:dra Delen: Sonnette; Italienische Gedichte; Octaven u. Verwandtes; Distichen; Sicilianen; Ritornelle; Vierzeilen, Gasele.

3:dje Delen: Jugendlieder (1807—1615); Seitgedichte (1814—1817); Volkssagen 1817.

Af dessa titlar kan läsaren redan finna huru rik på former Skalden är. Dessa äro åter icke en blott yttre omklädnad, utan hans Lyrik är af ett likaså skiftande innehåll; dels spelande öfver i det episka skaldeslaget, dels vexlande mellan lyrikens elegiska, satiriska, epigrammatiska och diktiska arter.

Skalden börjar sin »*Liebesfrühling*», hvilka sånger han indelt i fem »*Sträusse*», med följande dedication:

20
Dieses Melodram der Liebe,
Ein an innern Scenen reiches,
Das aus vollem Herzenstriebe
Ein empfindungsbluthenweiches
Ich im Frühlings Duftgestiebe
Eines Erdenhimmelsreiches
Schrieb, unwissend dass ich's schriebe,
Weih' ich Jedem der ein gleiches
Auch einmal mit Lust gespielt,
Und es für kein Spielwerk hielt
30 Weil es heil'gen Ernst erzielt.

Vi välje äfven följande ur denna sångseries, onekligen innehållande de varmaste och vackraste af skaldens dikter, och vårt utdrag kan knappt anses som ett *urval*, emedan allt uti densamma är skönt.

40
Zwischen Lied und Liebe war mein Leben;
Aber, schwebend zwischen Lieb' und Liede,
Wusst ich nie die beyden auszugleichen.
Oftmal sang ich anders als ich liebte.
Anders lieb'ich oft als ich gesungen.
Nun ich dich gefunden, ist der Zwiespalt
Ausgeglichen, und rein in einander
Aufgegangen sind mir Lied und Liebe.
Dich nur darf ich wie ich liebe singen
Dich nur kann ich wie ich singe lieben —

50
Wenn die Vöglein sich gepaart,
Dürfen sie gleich nisten
Ohne Sorg auf welche Art
Sie sich werden fristen.
Ach dass auch der Menschen zwei
Also könnten wohnen
Wie die Vögel frank und frei
In den Laubeskronen.
Brauchte mit der Liebsten ja

Nur ein kleines Nestchen;
Doch kein Nahrungszweig ist nah,
Der mir böt' ein Aestchen.

Ach hinunter in die Tiefen
Dieser sel'gen Augen schau'n!
Die von Himmelsfrieden triefen,
Die von Frühlingswonne thau'n;
Ist es doch als ab sie riefen:
Fass, o blödes Herz, Vertrau'n!
Steig hinunter ohne Grau'n
Zu den stillen Friedensgau'n
Hier auf Paradieses Au'n,
Wo nur Unschuldsträume schliefen,
Sollst du nun die Hütten bau'n,
Unter'm Schatten der Oliven.

10

Geliebte! gross ist die Natur,
Doch ist das Höchste nicht in ihr.
Sie ist ein Kleid der Gottheit nur,
Der Gottheit Gleider sind nur wir.
Du siehst in ihr der Liebe Spur:
Die Liebe selbst ist nur in dir.
In dir der Treue Himmelschwur,
In dir der Trieb und die Begier.
Sie ist ein trüber Spiegel nur
Für Gottes ew'ge Liebeszier;
Der rechte Spiegel rein und pur
Ist nur in deinen Augen hier,
Die Sterne drehn sich im Azur,
Und auf der Erde Pflanz' und Thier,
Sie drehn sich um die Liebe nur,
Und kommen selber nicht zu ihr.
Darum als Gott herniederfuhr,
Ward er nicht Pflanze, Stern noch Thier,
Er ward ein Mensch auf ird'scher Flur,
Und sein durch Liebe wurden wir.

20

30

Meine Liebste hat ein einziges Geschmeide,
Das sie ewig tragen will, der Welt zum Neide,
Sich zum Stolz, und mir zur Herzensaugenweide.
Meine Liebste hat ein einziges Geschmeide;
Meine Lieb und meine Dichtkunst halfen beide,
Es zu weben aus Juwelen, Gold und Seide.
Meine Liebste hat ein einziges Geschmeide,
Das sie immer, ohne dass von ihm sie scheide,
Tragen will in Lust und, wenn es kommt, im Leide.
Meine Liebste hat ein einziges Geschmeide,
Und sie hat verordnet, dass zum Sterbekleide
Einst ihr diene, was jetzt dient zum Brautgeschmeide.

40

50

Sin älskarinnas namn nämner skalden endast i dessa verser:

Liebe, Unschuld, Inbrunst, Sitte, Ehre,
Sind der Züge fünf die ich verehere;

Und die fünfe hab'ich, schön verbunden,
In der Freundin Namenszug gefunden.

Såsom prof på icke elegiska dikter anföra vi »Anfang (2)» till »Bausteine zu einem Pantheon»:

Geist der Liebe, Weltenseele, Vaterohr, das keine
Stimme überhöret der dich lobenden Gemeine!
Eine Reihe Dankgebetes, Lobgesang's ein Faden,
10 Zieht sich hin vom Duft des Morgens zu des Abends Scheine.
Eine Reihe Lobgesanges, Dankgebet's ein Faden
Zieht sich hin vom Duft des Abends zu des Morgens Scheine.
Eine Schnur, woran geordnet dir zum Preise hangen
Aller Himmel Sterne, samt den Blüten aller Haine.
Eine Schnur, woran das Meer die Perlen seiner Andacht
Und der Erdgrund reihet seiner Inbrunst Edelsteine.
Gib, dass in das Lobgeweb', dass neu die Schöpfung täglich
Dir aus tausend Fäden wirkt, ich wirken darf auch meine!
20 Der Du gabest, dich zu loben, eine Stimme jedem
Leben, von der lichten Sonne bis zum dunklen Steine!
Gib, dass diese Seele auch durch der Gebetesflammen
Schürung dir die innere Lebendigkeit bescheend!
Lass im Psalmenstrom der Schöpfung, in der Weltenmeere
Grossen Hymnenwogen mit hinschwimmen diese kleine!
O Natur, mit deinem Hauche läutere die Seele,
Dass sie wiederhalle rein dein Glockenspiel, dass reine!
Gib, dass in den grossen Einklang deiner Stimmen jedes
Menschenherz harmonisch schmelze, ob es jauchz', ob weine!
30 Weltenohr, vor dem gesungen vom Beginn der zeiten,
Die Jahrhunderte herab, viel Dichter im Vereine.
Ihrer Saiten Widerspruch ist vor dir ausgeglichen;
Ihre hunderttausend Stimmen hörest du als eine.
Lass in deinem Abendwinde Rosen säuseln über
Eines jeden, der dir sang, nun schlummernde Gebeine
Lass den freien Dichtermund hier deinem Lobe dienen,
Blis in Engelnungen dort sich freyer mischet seine!

samt 2:ne »Geharnischte Sonnette»; från 1813.

40 O dass ich stünd auf einem hohen Thurme,
Weit sichtbar rings in allen deutschen Reichen,
Mit einer Stimme, Donnern zu vergleichen,
Zu rufen in den Sturm mit mehr als Sturme:
Wie lang willst du dich winden gleich dem Wurme,
Krumm unter deines Feinds Triumfrads Speichen?
Hat er die harle Haut noch nicht mit Streichen
Die gnug gerieben, dass dich's endlich vurne?
Die Berge, wenn sie könnten wurden rufen:
Wir selber fühlten mit fühllosem Rücken
50 Lang gnug den Druck von eures Feindes Hufen.
Das Steins Geduld bricht endlich auch in Stücken,
Den Götter zum Getreterseyn doch schufen. — —
Volk mehr als Stein, wielang darf man dich drücken.

Was schmiedst du Schmied? »Wir schmieden Ketten, Ketten!«»

Ach in die Ketten seydt ihr selbst geschlagen.
 Was pflügst du Baur? »Das Feld soll Früchte tragen!«
 Ja für den Feind die Saat für dich die Kletten.
 Was zielst du Schütze? »Tod dem Hirsch, dem fetten.«
 Gleich Hirsch und Reh wird man euch selber jagen
 Was strickst du Fischer? »Netz dem Fisch, dem zagen.«
 Aus eurem Todesnetz wer kann euch retten?
 Was wiegest du schlaflose Mutter? »Knaben«.
 Ja, das sie wachsen, und dem Vaterlande,
 Im Dienst des Feindes, Wunde schlagen sollen.
 Was schreibest Dichter du? »In Glutbuchstaben
 Einschreib ich mein' und meines Volkes Schande,
 Das seine Freiheit nicht darf denken wollen.«

10

och vidare en Gasel (ett Orientaliskt versslag) ur den samling Förf. benämmt »Mewlona Dschelaleddin Rumi«.

Ich sah empor, und sah in allen Räumen Eines;
 Hinab ins Meer, und sah in allen Wellesschäumen Eines.
 Ich sah ins Herz, es war ein Meer, ein Raum der Welten,
 Voll tausend Träum'; ich sah in allen Träumen Eines.
 Du bist das Erste, Letzte, Aeussre, Innre, Ganze;
 Es strahlt dein Licht in allen Farbensäumen Eines.
 Du schaust von Ostens Gränze bis zur Gränz' im Westen,
 Dir blüht das Land an allen grünen Bäumen Eines.
 Vier widerspanst'ge Thiere ziehn den Weltenwagen;
 Du zügelst sie, sie sind an deinen häumen Eines.
 Luft, Feuer, Erd und Wasser sind in eins geschmolzen
 In deiner Furcht, dass dir nicht wagt zu bäumen Eines.
 Der Herzen alles Lebens zwischen Erd und Himmel,
 Anbetung dir zu schlagen soll nicht säumen Eines!

20

30

STOCKFLETH.

På dubbelt sätt påminner oss Rückerts namn om denna utmärkta man, af hvilken vår hufvudstad i sommar haft besök; ty både språkforskning i allmänhet och speciellt studium af Finska Språket utgöra det hos båda gemensamma.

Pastor (eller som han sjelf kallar sig »Sognepræst« samt i sina arbeten blott »Præst«) Stockfleth är sedan år 1835 religionslärare i Norges Lappmark. Ehuru han icke blifvit krönt med en krans af »lager, eklöf, penséer och eterneller,« har det likväl sin sanning, att han såsom Infanterist gjort fälttågen i Holstein och Norge, 1814, samt ofvannämnde år såsom Kapten och Riddare af Dannebrog's orden lemnat krigstjensten och ingått i Prestaståndet. Öfver *tio* år har han uppehållit sig i Lappmarken, med nit skött sitt presterliga kall och studerat Lappska Språket. Sjednaste åren har han dels vistats i Christiania, sysselsatt med utgifvandet af en Lappsk ABC-bok, en Lappsk Grammatik, en öfversättning af Nya Testamentet, hvaraf Mathæi och Marci Evangelier redan äro tryckta, samt med utarbetandet af ett Lappskt Lexicon, dels på Regeringens bekostnad besökt Svenska Lappmarken, och sednast Finland. Han har nemligen hos Stortinget sökt utverka beslutet om inrättandet af *en lärostol för Finska och Lappska språken vid Universitetet i Christiania*; för Finska språket, emedan jemte de 10 000 Lappar, som bo inom Norges gräns, 3 à 4 000 Finnar

40

50

såsom kolonister derstädes bosatt sig. Pastor Stockfleth kom således hit för att studera Finskan, och hann, under begagnande af Profess. von Beckers¹ ledning, inom tvenne månader så långt, att han icke blott förstod andras tal, utan äfven sjelf kunde uttrycka sig på vårt språk med grammatikalisk correcthet. Men dessa hastiga framsteg äro också möjliga endast med den outtröttliga flit och ihärdighet som utmärker denna Lapparnes Præst. Pastor Stockfleth gjorde, efter sin afresa härifrån, en resa till trakten af Björneborg. Med honom följde en ung landsman, Sirelius, hvilken han inbjudit att ett år vistas hos sig, i Christiania, för att stundligen äga tillfälle att med honom tala Finska. I nästa sommar ernar Past. Stockfleth åter besöka Finland, efter en kort vistelse i H:fors begifva sig till Finska Litteraturens tempel, D:r Lönnroths bostad, samt derifrån på vintern till sitt kära Lappland. Om hans insigter i Lappska säger redan Rask, i sin år 1832 utgifna Lappska Språklära, att de, »när de ere modnade i Hr Pastor Stockfleths Verker, ville öfverraske det lapp. Sprogs Velyndere og den lærde Verden i Almindelighet,» samt anser, att han skall »begynde ett nyt Tidsrum i det lapp. Skriftrige.» *Ref.* har ännu aldrig erfarit något så uppmuntrande, som umgänget med denna man, hvilken redan hunnen till mogen mannaålder, lemnat fördelarne af en aktad ställning i samhället och af vistelsen bland bildade menniskor, för att begrafva sig i ödemarken och umgås med ohyfsade och smutsiga half-vildar; allt detta, icke i hopp om egen vinning, utan för att åt detta föraktade slägte bära kristendomens och civilisationens gåfva. Också synes han hvarje ögonblick med håg och tankar lefva för detta enda mål, och när han talar om sina planer och förhoppningar, lågar hos honom en eld, hvilken måste antända äfven den mest phlegmatiska egoist. Att hans allt uppoffrande nit i hans fädernesland är erkänt, bevisar bland annat: att han på sin resa genom Stockholm, uppkallad till Konungen, af dennes egen hand mottog Nordstjerne-ordens insignier, med dessa sköna ord, »Icke såsom en belöning, ty endast himmelen kan belöna Er, men Ni har äfven här Er Konungs välsignelse.»

FRIEDRICH RÜCKERT.

(sectio penultima)

Utom de i förra häftet nämnda poetiska skrifter af Rückert, har han äfven i tvenne band utgifvit öfversättningar af ett Arabiskt sångverk under titel »Die Verwandlungen des Abu Seid von Serug, oder die Makamen des Hariri, in freier Nachbildung.» Af detta arbete hafva redan tvenne upplagor utkommit, den sednare i Stuttgart och Tübingen, 1837. Företalet upplyser, att författaren till det Arabiska originalet, *Hariri*, lefde i Basra 446—515 ell. 16, enligt Mahomedanska tidräkningen. Makame betyder en berättelse eller Novell. Arbetet är en serie af sådana berättelser, af hvilka hvar och en beskriver ett *Abu Seid's* äfventyr. Den berättande personen kallas i sjelfva dikterna *Hareth ben Hamman*. Han träffar hjelten på åtskilliga orter i mångahanda förklädningar. Denne är enlistig, qvick och värtalig, kringstrykande sångare och slutligen anförare för ett helt band tiggare. Berättelsen sker på rimmad prosa med inflätade lyriska stycken, Gaseles, uti hvilka hvarje strof, bestående af tvenne rader, hela stycket igenom slutar på samma rim. Då Utg. för närvarande icke är i

¹ Äfven Pastor Stockfleth förvånades öfver den djupa insigt i Finska Språket, Prof. v. Becker äger och hvilken han genom sin Grammatik ådagalagt. Om detta arbete yttrade sig en nu afliden finsk lärd: att det vore det obestridligt förnämsta vetenskapliga arbete, utgifvet af finsk man.

tillfälle att lemna något utdrag ur det omnämnda arbetet: »Erbauliches und Beschauliches aus dem Morgenlande;» hoppas han en *Makam* ur detta skall vara läsaren ett välkommet prof både på den Arabiska poësin och öfversättarens talang.

ZWEITE MAKAME.

Die beiden Gulden.

Hareth Ben Heman erzählt.

Mich hielt mit frohen Genossen — ein trauter Kreis umschlossen, — von welchem eingeschlossen war Geselligkeit — und Gefälligkeit, — und ausgeschlossen Misshelligkeit. — Und während wir nun die Fäden der Reden hin und wieder spielten, — und im Schwanken der Gedanken uns unterhielten — mit Geschichten — und Berichten — und Gedichten; — trat herein ein Mann mit gebrechlichen Mantel, — und schwächlichen Wandel, — der den einen Fuss schleifte — und auf einen Stab sich stiefte; der sprach: O ihr köstlichen Steine der Schreine! — O ihr tröstlichen Scheine der Reine! — Froh gehen euch auf die Tage, — und unter ohne Klage! —
 Freundlich weck' euch der Frühschein, — und lieblich schmeck' euch der Frühwein! Seht einen Mann, der einst besessen — Haus und Hof, Esser und Essen, — Weidende — Kleiden und zu kleidende; — Gabe, zu schenken, — Labe, zu tränken, — Aecker und Aeste, — Feste und Gäste. — Doch es schnob der Sturm des Leides, — und es grub der Wurm des Neides, — und der Einfall der Unfälle — brach über des Glückes Schwelle; — bis mein Hof leer ward, — und dünne mein Heer ward, — mein Brunner erschöpft, — mein Wipfel geköpft, — mein Lager staubig, — mein Barthaar straubig, — mein Gesinde murrend, — meine Hunde knurrend; — im Stalle kein Rossgestampf, — in der Halle kein Feuersdampf; dass mir der Neider — ward zum Mitleider, — und der Schadenfroh — vor meinen Schaden floh. — In des Unglücks Klammer, — in der Armuth Jammer, — ward unser Schuh die Schwiel' am Fuss, — und unsre Speise der Verdruss. — Wir schmürten knapp den Leib zusammen, — um zu ersticken des Hungers Flammen. — Ausgieng uns des Stolzes Befiederung, — und wir wohnten in der Niederung. — Statt Rosse blutig zu spornen, — giengen wir uns wund auf Dornen. — Der Tod bleibt unsere Zuflucht vor Bedrängniss; wir klagen an des säumende Verhängniss. — Oder ist hier ein beiräthiger, — menschenfreundlicher, gutthätiger, — der einen kraft losen, haftlosen stütze, — ein Tröpflein der Milde auf einen saftlosen sprütze? — bei dem der mich hat entsprossen lassen von Kaile!¹ — der den Mangel mir gab zu Theile! — ich habe nicht, wo ich die Nacht verweile.

Hareth Ber Hemman spricht: Um seine Nothdurft zu letzen, — und zugleich seinen Witz auf eine Probe zu setzen, — nahm ich ein Goldstück und wies es, — und sagte: Dein ist dieses, — wenn du uns in Versen sein Lob lässtest hören. — Und auf der stelle liess er sprudeln seinen Brunnenröhren:

Gesegnet sey der Gelbe mit dem lichten Rand.
 Der wie die Sonne wandelt über Meer und Land,
 In jeder Stadt daheim, zuhaus an jedem Strand.
 Gegrüsst mit Ehrfurth, wo sein Name wird genannt.
 Er geht alswie ein edler Gast von Hand zu Hand,

¹ Ein Arabischer Stammmame, dessen sich hier Abu Seid gelegentlich bedient.

Empfangen überall mit Lust, mit Leid entsandt.
 Er schlichtet jedes menschliche Geschäft gewandt,
 In jeder Schwierigkeit ist ihm ein Rath bekannt.
 Er pocht umsonst nicht an die taube Felsenwand,
 Und etwas fühlt für ihn ein Herz, das nicht empfand.
 Er ist der Zaub'rer, dem sich keine Schlang entwand.
 Der Schöne, welchem keine Schönheit widerstand,
 Der Held, der ohne Schwertstreich Helden überwand;
 Der Schwachen Kräfte gibt; und Thörichten Verstand.
 10 Und Selbstvertraun einflösset, das mit Stolz ermannt.
 Wer ihn zum Freund hat, ist den Fürsten anverwandt,
 Wenngleich sein Stammbaum auf gemeinen Boden stand.
 Der trifft des Wunsches Ziel, dem er den Bogen spannt.
 Er ist des Königs Kron' und seiner Herrschaft Pfand,
 Er ist der Erde Kern, und alles sonst ist Tand.

Und wie er war am Ende, — streckte er seine Hand nach der Spende,
 — und rief: Wer verspricht, muss segnen; — die Wolke, die donnert,
 muss regnen. — Da gab ich ihm das Goldstück hin, — und sprach: Sey es
 20 dir zum Gewinn! — Er schob es in seinen Mund, — und sprach: Gott
 erhalte mir's gesund! — Dann macht er sich auf, von dannen zu wanken,
 — mit Grüßen und Danken. — Doch der Duft des Geistes, den er ver-
 streute, — berauschte mich so, dass ich nicht Aufwand scheute. — Ein
 zweites Goldstück nahm ich aus der Tasche, — und sprach: da hasche! —
 Dieses ist dein, wenn du nach seinem Adel — uns nun auch hören lässtest
 seinen Tadel. — Da liess er auf der Stelle — noch einmal rauschen die
 Welle.

Verflucht der Heuchler mit dem doppelten Gesicht,
 Dem kalten Herzen und dem Lächeln, das besticht.
 30 Er ziert sich wie ein Liebchen, und wer liebt ihn nicht?
 Und wie Verliebte schmachtet er, der Bösewicht.
 Er stammt vom Abgrund, aus den Finsternissen dicht,
 Doch überstrahlt sein falscher Schein der Sonne Licht.
 Die Wahrheit dringt nicht durch das Trugnetz das er flicht.
 Der gibt der Welt in allem Bösen Unterricht,
 Lehrt wie man falsche Eide schwört und Treue bricht.
 Er ist's, der aus des Richters Mund dein Urtheil spricht,
 Um den der Dieb die Hand verliert am Hochgericht.
 Für ihn verkauft man seinen Glauben, seine Pflicht,
 40 Für in erkauf der Schlechte sich ein Lobgedicht.
 Er ist's, um den das Herz aus Furcht dem Geiz'gen bricht;
 Er ist's, um den des Neides Blick den Neiden sticht.
 Das schlimmste ist: Wer ihn bewahrt, dem nutzt er nicht,
 Und wer ihn nutzt, der thut dadurch auf ihn Verzicht.
 Darum verachtet ihn ein edler Mann, und spricht:
 Du Tangenichts, hinweg von meinen Angesicht.

Ich rief: Gott müsse deinen edlen Mund vergulden! — Doch er rief:
 50 Versprechen macht Schulden; — und ich gab ihm den zweiten Gulden, —
 und sprach: Verwend' ihn zum Erwerb von Gottes Hulden! — Er schob
 ihn mit Dankgefister — in den Mund zu seinem Geschwister, — und
 hinkte ab am Stabe, — preisend Geber um Gabe.

Hareth Ben Hemman spricht: Mir sagte das Herz, es sey Abu Seid, —
 und seine Lahmheit ein angelegtes Kleid. — Ich hielt ihn an und rief. bei
 Gottes Gnade: — dein Witz verrieth dich; warum gehst du nicht grade?

Er sprach: Und bist du der Hareth? — so bleibe mir ewig schwarz gehaaret, — der Lust gespaaret, — den Frohen und Edlen geschaaret! — Ich sprach: Ich bin der Hareth Ben Hemmam; wie geht es mit dir und deinem Kram? — Er sprach: du solltest dich schämen — Zuflucht zu einem Gebrechen zu nehmen. — Da verfinsterten sich seine Mienen, — und er sprach: Lass dir dienen!

Ich hinke, doch nicht aus Vergnügen am Hinken,
 Ich hink', um zu essen, ich hink' um zu trinken.
 Ich hinke, wo Sterne der Hoffnung mir winken,
 Ich hinke, wo Gulden entgegen mir blinken.
 Was man nicht erfliegen kann, muss man erhinken.
 Viel besser ist hinken, als völlig su sinken.
 Die Schrift sagt: *Es ist keine Sünde zu hinken.*¹

10

18 PARADOXER.

Spanska Flugan, sectio antepenultima

20

Det är en kostlig syn att se de strider som hos oss föras angående barnaundervisningen. De utgöras af apologier för den ena eller andra teorin och angå föga eller intet det i vårt land bestående och faktiska undervisningssystemet. Man förutsätter endast i allmänhet att detsamma är odugligt. Men oakadt allt hvad som må sägas om våra publika skolors otillräcklighet, bevisas motsatsen derigenom, att så få privata inrättas eller af allmänheten med någon värma omfattas.

Sannt är väl, att sedan Universitetets flyttning till hufvudstaden, åtskilliga undervisningsanstalter derstädes uppstått, äfvensom detta exempel blifvit följdt genom inrättandet af ett Progymnasium i Borgå och en privat lärdomsskola i Wiborg. Men dessa anstalter skulle vi hellre benämna *scholæ privatissimæ*, emedan deras upphof icke uttalar en samhällighets behof, utan en eller flere enskildes speculationsanda. Vi neka icke att denna kan vara och varit förenad med det redligaste uppsåt och bemödande att gagna allmänheten. Men en sådan anstalt är både till sin upprinnelse, sin inrättning och sitt bestånd alltför tillfällig, för att på något vis vara uttryck af ett allmännare behof, eller erbjuda förmåner och garantier, tjenliga att ersätta den publika undervisningen. *Endast då kommunerna* (städer, socknar, korporationer) *förener sig om inrättandet af undervisningsanstalter*, är de hittillsvarandes olämplighet eller otillräcklighet bevisad, och endast sådana inrättningar kunna gifva hopp om fortfarande skördar.

30

40

Men från saken till saken, till teorierna. Dessa röja en oskuld, en naiv enfald, som skulle *nu först*, och i Finland, dessa rop på *realkunskaper*, med uteslutande af den såkallade lärda bildningen och i synnerhet studium af gamla språken, hafva höjt sig. Vi vilja till förmån för denna förnyade nya skola anföra följande, en lika insigtsfull som vältalig Författares² yttrande:

»De läroämnen och det lärosätt, hvilka varit använda och ännu användas i våra Trivial-Scholar hafva nyligen blifvit klandrade med en förvånande hårdhet i omdömen och skärpa i ordalag. Då likväl mång-

50

¹ Der Koran sagt, bei Gelegenheit einer Aufmahnung zum heiligen Kampfe. *Doch wer hinkt, für dem ist keine Sünd.* (Namlich vom Kampfe zu Hause zu bleiben).

² Initialerne till namnet äro *Hans Järta*.

liga uppfostringsanstalter, der ej blott hans förstånd blef utveckladt, utan äfven hans lynne stadgadt och förädladt.»

Ref. har ingenstädes funnit denna, ehuru länge insedda och af historien bevittnade, sanning enklare och skönare uttryckt. Hvarje commentarie är derföre onyttig. Endast det sist anförda vågar *Ref.*, emedan det ofta nekats gälla för all tid och i synnerhet för vår upplysta, med några ord vidare utlägga.

Det gifves nemligen för hvarje mensklig individ en tidpunkt, då hos henne vaknar en oemotståndlig håg, att pröfva det vetande, hon hittills på god tro antagit och hållit för sanning, samt i förening dermed, att fritt och sjelfständigt bestämma öfver sitt Göra och Låta. Denna tidpunkt är det vaknande Sjelfmedvetandets. Men huru än menniskan må söka att afskaka sig alla fjettrar, finner hon sig snart, så i vetande som handling, bunden och beroende af en mängd omständigheter, hvilka det icke legat i hennes fria val att påkalla eller afvärja. Huru hon skall utgå ifrån den strid, som denna tidpunkt medförer, beror således deruppå, hvilka auctoriteter hon fasthåller såsom måttstock och regel för sin pröfning. Hvad menniskan tidigast lärt och i sitt medvetande upptagit, är äfven det hon orubbligast bibehåller och sist förkastar. Orsaken är klar; ty den första kunskapen är med mesta förtroende och utan ens en aning om dess möjliga falskhet mottagen. Hvad såm åter ligger henne närmast och stundeligen samt mest tryckande fånglar tankens och viljans frihet, är äfven det närmaste föremålet för det vaknade Sjelfmedvetandets pröfning, bifall eller förkastelse. Om derföre de kunskaper, som i en *tidigare ålder* meddelas, tillika angå saker och förhållanden, hvilka icke *omedelbart* beröra individen, vid tidpunkten af det vaknade Sjelfmedvetandet, så kvarstå dessa såsom föremål för vördnad och tro, under stridens första yra, och utgöra den omedvetna måttstock, efter hvilken allt det öfriga (det sednare inhemtade och närmare) mätes och bedömes. Häruti ligger vigten af en *Kristlig* barna-uppfostran, häruti visar sig verksamheten af *de gamles studium* i ungdoms-åren, och härigenom blir detta studium kraftigt att kväfva egoismen i vetande och handling, tviflet och brottet.

Poëta non sit, sed nascitur.

Man har recenserat och kriticerat våra Finska Prof-Psalmböcker i afseende å språket, dess frihet från Sveticismer o. s. v. Men om tankens och uttryckets poëtiska skönhet synes man mindre bekymra sig. Och månne nu någon af dessa Prof-Psalmböcker kan berömma sig af en högre poëtisk förtjenst? Man vore fallen att på förhand derpå tvifla. Ty den religiösa sången förutsättter ett djupt poëtiskt sinne, och detta uppenbarar sig vanligtvis tidigare i andra lyriska skaldeslag än i det religiösa. Skälet är i vår tanke helt enkelt den omständighet, att den yttre naturen, kärleken o. s. v. äro ett tidigare föremål för reflexionen, än den religiösa känslan och tron. Men af de författare till Prof-Psalmer, vi känne, känne vi icke att någon utmärkt sig såsom poët. Vi bekänne också att, så vidt vi sett och insett, sjelfva dessa psalmer icke röja någon öfvervägande poëtisk talang.

Det enda sätt, vi förmå finna, hvarigenom en samling äkta finska och poëtiska Psalmer kunde tillvägbringas, vore att åt erkända Finska Poëter (*Runoniekkor*) lemna i uppdrag, att med ledning af gamla Finska Psalm-boken sammanskrifva Psalmer. Hvar och en af dem känner vanligen melodien till en mängd Psalmer, och vi våga tro att de, utan att ens känna metriken till namnet, med temmelig säkerhet skulle följa dess reglor. Hvad härutinnan, äfvensom uti innehållets kristlighet och uttryckets vär-

dighet, kunde brista, vore väl möjligt för en Committé att afhjelpa. Att våra Runoniekkor vore villiga till att göra sitt bästa, derpå tvifla vi icke. Kunde dertill någon belöning utfästas för de, enligt Committéns bepröfvande, mest lyckade Psalmerna, vore väl detta lika billigt som gagneligt. Frågan blir: hvar Finska sångare finnas? och den besvaras väl säkrast af D:r Lönnroth.

10 Det vore i sanning förunderligt, om språket, människans utmärkande förmåga, som utgör vehiklet för all förnuftighet, sjelft vore ett oförnuftigt lappverk af *vissa slags* ord, med tillhörande, genom flexion &c. uppkomna modificationer. Skall väl i evighet hvarje Grammatik, och i synnerhet hvarje så kallad Allmän Grammatik, idkeligen upprepa: *Partes-orationis* äro 8, *Genera* äro 3, *Casus* 6 &c. Skall aldrig ett förnuftigt sammanhang finnas mellan de skilda ordslagen o. s. v.; det är, skall man aldrig betrakta den ena såsom en vidare och nödvändig utveckling af det andra?

20 Vår tanke är icke den, att Grammatiken därför borde öfverlastas med Philosophiska deductioner. Om man t. ex. utginge från den enkla Definition att språket är ett uttryck för tanken; skulle häraf följa en sjelfgifven ordning för de skilda *Partes-orationis*. Ty tanken fordrar utbildning; lika-så dess uttryck. Denna utbildning består uti allt mera noggranna bestämningar. Det minst bestämda uttryck är *Interjectionen*. Denna uttrycker en blott individuell känsla. För att bibringa en annan samma känsla är den otillräcklig, ty den kan beteckna hvad som helst. Dess betydelse beror af det sinnliga uttrycket, af rösten, mimiken. Den leder därför till ett uttryck, hvilket blott genom en yttre monstration kan förstås, till det så kallade *Pronomen*. Detta är äfven ett uttryck för det Individuella, men som blott förknippadt med en sinnlig monstration har någon betydelse.

30 *Interjectionen* betecknar något hos den talande blott inre. *Pronomen* har redan ett monstretadt *föremål* utom *den talande* och den för hvilken han uttrycker sig *den tilltalade*, ett Jag, Du, Det. Men hvarje af dessa bestämningar är vexlande för olika monstrationer i tid och rum. Det blifvande är endast deras ömsesidiga förhållande, och detta har sitt uttryck i *Verbum*, *Activum*, *Passivum* och *Neutrum*. Ett sådant fullständigt uttryckt förhållande bildar en sats. Då åter sjelfva detta förhållande i anseende till vexlingen i de bestämningar, hvilkas relation det uttrycker, ännu icke utgör ett adæquat uttryck för de skilda Substrat, som tänkas vara i ett sådant förhållande, så fixerar tanken dessa genom bestämda namn, *Nomina*. Dessa uttrycka därför antingen ett blott Varande, en

40 *Qualitet*, eller en *Relation* ett intryck (*Passivitet*), en *Reflexions*-bestämning, eller en lefvande och Verkande immanent substans, begrepp, *Idé*. De sönderfalla i *Substantiva*, ursprungliga *nomina*, och *Adjectiva*, härledda *nomina*, uttryck för en närmare, kvantitativ bestämning af det *Substantiella*. Så väl *præpositioner* som *adverbier* sluta sig till de anförda språkdelarne såsom närmare bestämningar, de förra till *substantiva*, de sednare till *adjectiva* och *verba*. *Conjunctioner* förena skilda satser. (Forts. e. a. g.)

50

19 TIDNINGSS REVUE.¹

Spanska Flugan, sectio antepenultima

Om förlåtelse Hrr Redaktörer! Ty Hrrnas stolthet lär väl finna sig sårad vid tanken att träda fram för en mönsterherre, så liten, som en *fluga*.

Ännu en gång, om förlåtelse! ty Hrrne betrakta saken från en galen sida, *mille pardons! mille pardons!* Den rätta sidan är, med Hrrnas tillåtelse, den att Hrrne anse sig sjelfva såsom mönsterherrar, *Schmeckherren*, och detta lilla flygfä för en gradpasserare, hvilken under defilerandet, i förbifarten, ger Hrrne, hvar och en, sin tillbörliga salut. Underskrefven, hvilken med skäl torde kunna kalla sig den lilla rekrytens korporal, försäkrar att den är nog exerceerad, för att icke, enligt sitt släktes sed, flyga någon på näsan och vederlägga Jean Paul, då han påstår: »att i vår tid ingen annan (med tumme och pekfinger) fattar i denna ädla lem, än på sin höjd den, som rakar sig sjelf.» Skulle likväl skälmen visa håg för en slik *näsvishet*, hoppas jag Hrrne, enligt krigsbruk, *skrapa* upp dess närmaste befäl, som i thy fall ingen nybegynnare är. Till en början, jag nödgas tillstå det, äro vi likväl båda en smula förlägne, icke så mycket för rätta sättet att presentera geväret, som för den ordning, i hvilken vår salut bör ske. Dock om en sådan tvekan också i det följande skulle hafva en ursäkt och saken tarfva en noggrannare pröfning, kunne vi likväl icke misstaga oss om början. Ty hvem kan tveka i afseende å förnämsta mannen, då han ser den stolta hållningen, det värdiga skicket och den likt en svajande generalsplym mångsidiga inskriften:

10

20

FINLANDS ALLMÄNNA TIDNING.

Hvad en utländning, som i Finl. Allm. Tidning ser allt vårt Politiska skrifställereri, måste falla på för besynnerliga tankar! Måste han icke, utom mycket annat, tro att vårt land icke beror af andra statslån, än de Spanska, och att bomullen är dess vigtigaste handelsartikel. Eller hvartill eljest det ena numret ut och det andra in endast Spanien, Carlisten, Christinos, dessas penningenöd och låne-operationer; och åter Paschan i Egypten, hans planer och bomullsförråder? Oupphörligt lefvereras ett fältslag, hvarri endera partiet blifvit totalt slaget, eller gör en General långa och hastiga marcher, eller afsättes, fångslas ja kanske dödas han, och i nästa nummer heter det: bataljen var en skärmytsling, eller fanns alls icke; Generalen vände om eller ernade blott marchera, eller slåss åter den hufvudlösa härföraren *hufvudlost*. Oupphörligt förklarar sig Paschan sjelfständig och tar åter sina ord tillbaka. Om Mehemed visste allt, hvad hos oss hvarje länsman och pastorsadjunct vet, så skulle gubben till och med ha reda på sina egna tankar. Ty allt hvad Paschan är sinnad att göra, omtalar Finl. Allm. Tidning för hvar och en, som orkar läsa det. Öppenhjertad måste denna sjelfständiga Satrap vara öfver all höfva, och hans statsråd, som säkert räknar färre ledamöter, än något i Europa, är mera pratsamt, än något enda Europeiskt collegium. I sanning vore det icke ett intressant arbete att sammanskrifva en historia öfver Spanien och Egypten, med begagnande af Finl. Allm. Tidning såsom källa, — — för den, som intet bättre att göra har.

30

40

Men må också den, som anser sitt eget land värdt någon hågkomst, i Finlands Tidning söka underrättelser om Finland! Hvilken skörd finnes ej der för en framtida *Porthan!* Eller är väl vårt land så fattigt på nya nyttiga inrättningar, att äfven härutinnan icke funnes mycket att omförmåla? Förtjenade det också icke att Red. gjorde sig och sin allmänhet bekant med tillståndet i landets särskilda städer och provinser, i sedligt, commer-

50

¹ Då detta arbete, genom fördröjd tryckning, kommer Allmänheten sednare tillhanda, än som först varit ämnadt, så torde det böra anmärkas, att denna »Revue» nedskrefs redan sistledne år. Correct. Anm.

cielt o. s. v. hänseende. Red. upptager icke ens, hvad som lägges den-
samma för ögonen. Finl. Allm. Tidning har t. ex. knappt med ett ord
omnämnt det viktigaste politiska document Finland på decennier sett: H:s
Exc., Minister-Stats-Secreterarens »Berättelse öfver Storfurstendömet
Finlands tillstånd och förvaltning.» Skulle ej en relation af det förnämsta,
detta document innehåller, förtjena en spalt i Finl. Allm. Tidning? Då det
varit Hans Kejsers Majestäts upplysta vilja, att bringa denna Berättelse
till allmänhetens kännedom, men sådant i bokhandelsväg hos oss först
10 skyndat, att begagna det hastigare och allmännare medel till vinnande af
detta ändamål, som en Tidning erbjuder.

Sedan Tidningen på något sätt motsvarat epithetet: »Finlands», kunde
den väl äfven med mera omsorg, än nu sker, söka fylla sin plats såsom
»Allmän». I en tid, så litet märkvärdig som stundens på yttre politiska
tilldragelser, vore väl hvar och en belåten med en ganska kort förteckning
på det viktigaste bland det oviktiga. Men då åter hela tvenne sekler icke
varit så fruktbara på förbättringar uti staternas inre samhällsskick, som
t. o. m. det sednaste fjerdedels århundradet, borde väl denna del vara det
viktigaste föremål för ett politiskt dagblad. Hvad ger oss t. ex. Finl. Allm.
20 Tidning för kunskap om Ryssland, uti hvars inre förvaltning hvarje dag är
betecknad af nya välgörande institutioner? Preussens så lofordade lag-
stiftning är för oss ett *terra incognita*, med undantag af det lilla man i
andra blad sett om detta lands undervisningsverk. Likaså ser man sällan i
Finl. Allm. Tidn. ett ord om Englands Parlaments-förhandlingar, ofta så
lärorika genom talarens djupa insigt och lika djupa vördnad för lag
och bestående inrättningar. Hvilket allt nu endast kan läsas af dem, som
hafva tillgång till *Peterburgische Zeitung* eller *Svenska Statstidningen*.
Vore icke sådant i *Red:s* tycke lika så anmärkningsvärdt, likaså lärorikt
30 *Red:s* ofvan antydda cavalcader på sina käpphästar af Spansk och Arabisk
race?

Men för att uppfylla dessa fordringar skulle väl erfordras ett något
större format och andra stilar, med ett ord, ett helt annat yttre, än de med
sotfigurer öfverkluddade läskpappersbitar äga, med hvilka *Red.* nu all-
dagligen förtjusar allmänhetens skönhetssinne. Eller kanske är Finl.
Allm. Tidn. icke i pekuniärt hänseende tillräckligt väl lottadt, för att böra
svara mot några större anspråk? Låt oss se! En requisition af öfverhuvud
900 Exemplar årligen gör 9 000 Rub. Annonser kunna upptagas minst till
2 000 Rub. Ett ris papper pr. dag på sin höjd 6 Rub. Tryckningskostnad
40 för 1/2 ark högst 15 Rub. Således pr. dag 21; gör för 300 Numror 6 300
Rub¹. Återstår 4 700 i Redactions-arfvode. Verkligen en smånätt in-
komst, för det lilla besvär, Redactionen gör sig! och hvilken föga torde
förminkas genom requisition af Utländska Tidningar, ty häraf röjes i
bladet ringa spår.

Närmast denna Dagbladens kommenderande *en Chef* står dess till yttre
och inre skick temmeligen fulländade Adjutant². Han utdelar dagordres,
känner dagens nyheter, gör damerna sin cour med en och annan vers-
stump och novell, med sladder om theater och musik, mode-nyheter,

50

¹ Obs. Att för andra blad i vårt land aldråhögst 250 exemplar betäcka kostnaden
för en upplaga af 500 och att denna för hvarje exemplar öfver 500 nästan endast
ökas med papperets värde.

² För att göra sig af detta namn fullkomligt förtjent, har han i sednare tider t. o. m.
biträdt med politiska nyheter.

köks-notiser o. s. v., med ett ord, lefver ett fullkomligt fjärlif. Man kan då icke hos denna lilla dagslända vänta någon lärorik erfarenhet. Dess vetande liksom dess lif är *dagens* och den upplyser endast för dagen. Hvem igenkänner icke

HELSINGFORS TIDNINGAR.

Det vore orättvist att förneka detta blad det värde, detsamma enligt sin natur af nyhets- och annons-blad kan äga. Dess poesi är tillfällighetsvers, »klar stundom mulen»; dess Noveller stundom mindre väl valda. Bladet synes likväl i sednaste tider något förlorat sig, som det »*förljudes*», genom ombyte af Redaction. Det fortfar dock att vara, hvad det varit, något så när fritt från tryck- och tanke-fel», det sednare utan svårighet, emedan den föga behöfver tankegåfvans »vådliga ansträngning.» Vål har man i sednare tider sett dess *Red. först* till en tjänst *utnämna* och *sedan till tjänstförrättande i samma tjänst förordna samma man*. Man förvånas endast öfver att Red icke ofta (ty nu och då tycks det ske) begagnar samma slags tjänstledighet och blott såsom tjänstförrättande betjenar publiken. På afhandlingar i fosterländska ämnen har bladet under årets lopp icke haft tillgång, i fall icke de reciter, med anledning af hvilka detsamma räknats till nyare Franska Skolan, få anses för sådana. Eller kanske *Red.*, som ny har ett »nuvarande Fädernesland», äfven räknar ett *in præterito & futuro*, och icke kan bestämma sig för, hvilket af dessa de nämnda Afhandlingarna böra gälla. Men de kunna också umbäras. Bladets sak har icke varit att *undervisa* eller *bevisa*, utan att *visa*, icke att *muntra*, utan att *uppmuntra*. Publikens ynnest vittnar, med 900 prenumerations-sedlar årligen, för bladets ändamålsenlighet, och bland inhemska Tidningar, äro Helsingfors Tidningar samt dess första lysande sida det blad och den sida, vi först läsa.

I en lysande trupp af tongifvare, förbi hvilken vår lilla rekryt defilerar, komma vi till en dignitär, hvars till hälften lärda till hälften galanta utseende låter oss tveka, hvilken rang och befattning han innehar. Hans lärdom sticker nu och då fram, men är en blott ansträngning för stunden och uttränges snart af lusten att behaga, och hans galanteri göres af lärdomsförrådet tillgjordt och lunsigt. Vi skulle, emedan han icke tyckes bekymra sig om bestyren för dagen, anse honom tillhöra tidningarnes generalstab. Han är en arbetare på kammarn, vet att morgonstund har guld i mund, och kallar sig

HELSINGFORS' MORGONBLAD.

Denna Tidning är en son af en i förtid afsomnad fader. Särdeles slägttycke röjer den dock icke. Den är åtminstone arftagare af namnet. Att den öfverträffat sin föregångare, på dennes ålderdomsdagar, är ett ringa loford. Att den redan sjelf synes öfverlevvat sin ungdom, är det ännu mindre.

Morgonbladet *junior* gaf sig, besynnerligt nog, i sitt första nummer min af att vara kavaljer, vände sig till damerna (de unga, uteslutande) och fann, för att behaga dem, ingen lämpligare kostym, än *Simson's*, med långt hår och åsne-kindboga. Oss föreföll detta som att se en björn dansa. Och hvad som närmast följde intygade äfven, att denna *Simson* af naturen icke var ämnad till dansmästare. Den röjde någon hog om icke att slå, så

åtminstone att tillropa *Philisteerne* ett: *memento mori*. Men, som det synes, ansåg Simson att något borde göras, för att rättfärdiga det första uppträdandet, och företog sig att roa damerna med silhouettering. Vi våga icke att afgöra, om Simson lyckats förtjusa ens *N:o* quinno-hjertan, hvilken förhoppning han *N:o* 2 så naivt yttrar, förmodande att vårt lands (kanske Europas! jordens!) skönheter betagne skola begrunda:

— — — »Hvem är väl den mannen,
Som skrivit det lustiga stycket här står?»

10

Men oss synes det, som dessa Silhouetter vore hvarken trogna copior eller lyckade fantasier. Språket är onekligen ledigt och raskt, men uppfinning saknas helt och hållet, och utförandet och grupperingen har sällan den liflighet och sanning, som fordras för att i någon mon ersätta uppfinningens brister. Skulle vi våga gifva *Förf.* ett råd, så vore det en uppmantran att måla något, som han sjelf sinnligen upplefvat eller i traditionen genomlevvat. Ett prof lemnar den i första Silhouetten beskrifna Brunsbalen, i vårt tycke den säkraste och mest lyckade kontur på hela porträttet. Ty, att hufvud-damen blifvit en både hufvud- och hjertlös *sjåpa*, torde hafva tillkommit utan *Förf:s* vetskap och goda minne. Om *N:o* II kan lämpeligen intet annat sägas, än att läsaren deraf lär sig lika mycket Spanska — — — som *Förf.* torde känna. Likaså i *N:o* III har *Förf.* förstört den frihet en berättelse, producerad af ett bolag, skulle bordt äga, genom att på intet vis utmärka de skilda compositörernes individualitet, och gjort allt till ett maschin-fabrikat. *Simson's* lyra har blott föga återklingat toner af egen komposition. Oftare har kämpen utfört fremmande melodier, och detta med sann talang. De öfversättningar, nemligen från Ryskan, Morgonbladet innehåller, kunna med afseende å språk och rytm gälla för originaler. Ingen mästare på lyran borde blygas, att låta flere bland dem gälla för sina. Öfversättningens trohet, ehuru för den philologiska kritiken af vigt, är i afseende å skönheten likgiltig; Vi äga hvarken tillfälle eller förmåga att bedöma den. *Simson* synes för öfrigt lefva *in den Tag hinein*, och vänta på att stekta sparfvar skola flyga honom i mund. Och har det lyckats? På mer än hvar tredje bit står väl ett tacksamt »*insändt*» eller ett underdånigt »*Lit. Zeit.*» o. s. v. Detta kunde väl vara detsamma, om allt vore godt; men den stackars *Simson* tyckes få svälja mången rå bit och den deraf uppstående indigestionen gör gubben otjenlig till kämpadater, både på sanningens fält och i behagens doftande lunder. De lånade behag, i hvilka vår kämpe utrustat sig, bygdens tärnor till ro, förmå föga upphjelpa de naturliga, med undantag af par bitar, signerade: *Bulgarin*.

40

Icke fullt ut så misslyckadt är *Red:s* val af lånade uppsatser i allvarligare ämnen. Dock finnes äfven här mycket obetydligt och tråkigt. En Redaktion, som fyller en mängd numror med artiklar, sådana som: »En Jagt i Bengalen», »Bazarerna i Constantinopel», »Om de bildade konsterna i Tyskland 1830», »Vandalism i vitter kritik» o. s. v., under det densamma icke har mera än 100 Numror på året att disponera, betjenar sitt publikum och sörjer för sin Tidning — illa. Det vore också intressant att veta, hvilken princip *Red.* följer vid anmälandet af utländska arbeten, och hvarföre bland dessa — *intet enda Svenskt*. Af *Red.* finnes, veterligen, en enda Recension. Antalet af insända Recensioner, jemte insända uppsatser angående dagens religiösa frågor och undervisningen, borde lära *Red.*, att för dessa ämnen visa mera *eget* intresse, med iakttagande af att icke »begrafva sig i hvarje enskild vetenskaps djup och phraseologi» utan framställa »de vunna resultaten.» Korteligen, käre *Simson!* drif bemö-

50

dandet att behaga din Delilah såsom bisak (putsa ändock upp ditt yttre) och akta peruken. Tag fram din åsnekindboga och slå okunnighetens mörka skogar ned; släpp dina räfvar med brinnande svansar theröfver, för att afsvedja sjelbelåtenhetens kryp-gräs, ty

Kornet uti kärret groor
Blott sedan elden gått deröfver.

»Auf grobem Klotz
ein grober Keil.»

Goethe.

10

Har det redan härförinnan varit vår rekryt svårt, att till rang och värdighet skilja sina mönsterherrar, så har den stackarn nu rätt fått myror i hufvudet — — om det annars går an för en fluga! Men ho, hvilken är detta? Namnet är nytt! Karlen skall vara ung! men ser ut som en invalid både till uniform och fasoner. Sannerligen, o Finska tidningslitteratur! din yngsta son skall väl aldrig göra dig heder. Han har brutit mot det fjerde budet; ingen skall för honom bedja den fjerde bönen. Honom skall icke väl gå och han skall icke länge lefva på jorden! under namn af

20

BORGÅ TIDNINGAR.

Berättelser, noveller, hvilken herrlig spalt-fyllnad gifva de icke, och huru ringa möda kostar denna! I sanning, om allt hvad våra tidningar i denna väg sloges tillsammans, hvilket intagande Novell-Bibliothek! Och med hvilken glans skulle icke, i denna af snille och smak blixtrande samling, signaturen: Borgå Tidningar, komma att lysa! Önskar Läsaren ett profstycke? se här en *ballad*:

30

»Ofta har kärlekens Gud under Italiens yppiga himmel gjort lysande eröfringar» — — »men ibland de herrligaste triumfer från den segerrika Gudens hemland torde likväl kunna räknas den, som han firade omkring 1396 i Florens.» — — »Nämnde år rasade en förskräcklig pest» och fortfor »ända till 1 400, då gråmunkarne gjorde ett *korståg*(!) och uppsände till Herren varma böner för olyckans hämmande.» — — —

»Det har varit nödigt (?) att anföra dessa omständigheter, för att *riktigt och noga* kunna *uppfatta* (!) den berättelse, som här kommer att ingå. Såsom redan är antydt, *blir det här fråga om kärlek*; om en skön och älskvärd flicka, o. s. v. »med ett ord: hon var en stjärna, som *glänste ofördunklad i de adeliga kretsarne*. Men nog om denna tärnas älskvärda väsende, hennes fagra ansigte och *den glans hennes öfriga förtjusande behag kringgjöto*¹. Vi skola nu tala om en af hennes älskare, hvilken — — blef af Cupido träffad *rakt i hjertat*» — — — »i hela fyra år *jagade* han efter *Ginevra*». — — Han var af familjen *Rondinelli*²; men *Ginevras* fader beslöt att bortgifta henne med »en ung ädling ur familjen *Angolanti*»². *Francesco* »förde bruden till sitt hem — — — och detta var ett *dolkstyng* för *Antonios* lidande hjerta. Men en regel, hvars sanning alltid bibehåller sin helgd, är denna: den sanna kärleken förblir alltid oförändrad». — — —

40

Ginevra sjuknade i pesten, sjukdomen tilltog »och hon föll i vanmakt»

50

¹ Att tärnan hette *Ginevra*, får läsaren gissa sig till.

² Att den förra heter *Antonio* och den sednare *Francesco* anses icke nödigt att anföra för en »riktig och noga» uppfattning.

— — »man ansåg henne för död». — — »Kort derefter begraf man henne uti kyrkan S:t Reparata, der man också ännu ser hennes grafsten, *något sprucken och tård af tiden*». Antonio följde hennes liktåg »smäktande af gråt och jämmer» — — — . »Efter återkomsten hem jämrade han sig oafbrutet, och upprepade beständigt, att hans sorg endast kunde upphöra tillika med lifvet. *Se här en bild af den sanna kärleken tydlig*» (o jämmer!!!)

Men nu till Ginevra, som vi »lemnade i grafven». »Hennes själ vaknade efter ett par timmar». Lyckligtvis »träffade det finnas i grafstenen en remna.» Genom denna lyste månen. »Grafstenen låg ännu helt lös» — — Ginevra lyckades »att undanskuffa» den, — klef upp och »för att snarare komma hem, tog hon den ginaste vägen». (Hon var minsann icke dum hon!) Nu går hon till sin man, till sina föräldrar, sin farbror — — men alla ansågo henne för ett spöke. Hon klagade: »huru *samvetslöst* förskjuten J mig icke i olyckan» — — — nu »hastade kärlekens genius till hennes bistånd — — hon kom ihåg Antonio.» Antonio tog naturligtvis emot henne och inlindade henne »i varma lakan och täcken.» Hon somnade, vaknade och bad honom: »akta» framförallt min heder och dygd!» — Hon försäkrar honom om sin kärlek, men tillägger: »vi hinna nog *samtala derom; låt nu emedertid gifva mig något att äta*» — — Antonio gaf, hvad han hade, och gick att skaffa mera, sägande: »Vänta, mitt hjerta» — — . Snart uppgjorde de älskande äktenskaps-kontraktet och Ginevra sade (*tout comme chez nous!*) genast till sin man: »Nu måste du tänka på min garderob». — I kyrkan träffade hon sedan sina föräldrar och sin förra man. Denne stämde henne inför Biskopen, för hvilken Ginevra »gjorde sin *vördnad*» och som sade till Francesco: »gå i fred: ditt mål är afgjort; du har förlorat både hustru och hemgift» — — — —

Med en sådan besatt galen och enfaldig historia fyller *Red. 2:ne* Numror. Och här förekomma en: »Uslad och Maria», »Minvaras syn», »Friaren Tomtgubbe», &c., af ungefär samma skrot och korn, som det anförda. Med den nämnda balladen följer, i ännu ett Nummer, ett Appendix, utgörande en framställning af, huru *Scribe* dramatiserat denna berättelse, hvars *enkelhet Red.* repeterade gångor lofordar. *Red.* förstår att berömma sin vara, men läsaren kan här i sanning icke taga det dubbeltydiga: enkelhet för annat, än *enfaldighet*. Detta Appendix innehåller följande, säkert för hvar och en annan än *Red.* obegripliga konstnåd: »Likväl skulle denna *Scribe's* pompösa omklädnad kunnat gifva anledning till en förträfflig musikalisk effect, om blott *Halevy (?) beherrskat Webers talang och förstått att begagna sig af tillfället.*» Väntar sig Läsaren mera smak och ural i de icke-vittra artiklarne, inser han nog snart sitt misstag. Vi vilja icke misskänna värdet af en och annan artikel, både af *Red:s* egen product (hvarpå, i *parenthes* sagdt, röjes yttersta fattigdom) och af fremmande tillverkning, t. ex. Uppsatsen öfver Arkenholtz, Recensionerna af *Heinroth's Anthropologi* och af *Tidn. i Andliga ämnen*¹, lånen ur *Theolog. Quartalskr.*, Öfversigten af Kolonierna i Ryssland o. s. v.; men dessas ringa antal är begränsat i en mångfaldigt talrikare mängd af uselheter. Vi nödgas, för att icke anses hafva fördömt utan skäl, trötta oss sjelfva och Läsaren med ännu par reciter. En artikel: »Greklands närvarande tillstånd», hvilken söker, icke bevisa, utan beskrifva *Grekernes lycksalighet under det Turkiska väldet*, röjer genom sin *absoluta* ensidighet en nog

¹ Denna Recension, som, ehuru insigtsfull, kanske felat, genom att välja föremålet för sin kritik ur den ifrågavarande Tidningens första årgång, utmärker sig för öfrigt genom en sans och ett saktmod, inför hvilket mot-recensionen i *Helsingf. Morgenblad* hade skäl att rodna.

oväntad medkänsla hos *Red.* Denna uppsats börjar: »Resande som besökt Grekland, återvända derifrån med ganska bedräfliga underrättelser. Den olyckliga liberalismen förqväfver de frö (?), ur hvilka dess välstånd kunde uppblomma» — — —¹.

Här ett prof på dess demonstration: »*Besynnerligt* (utan tvifvel!) är det att man hellre valde Athen till hufvudstad än Nauplia, fastän den sednare vore vida tjenligare till detta ändamål. Den erbjöd tre hufvudsakliga företäden framför Athen, en rymlig hamn, en ointaglig fästning och en färdigbyggd stad; *dess läge är väl mera dåligt*, men det kunde lätt förbättras. Man säger att luften i Nauplia är osund och platsen för inskränkt. Den första af dessa olägenheter skulle upphöra, om man uttorkade och uppodlade den kringliggande slätten, och för att afhjelpa den sednare behöfde man blott nedrifva skansarne, *som blifvit uppförde till försvar*, och nu äro fullkomligt onyttiga, emedan citadellet *dominerar hela staden.*» Det är klart! Befästningarne behöfvas icke för att försvara staden, utan för att försvara sig sjelfva mot staden! — Vidare: »Talrika kaffehus, värdshus, krogar och andra dylika ställen ådagalägga tydligt, att en ny ordning äger rum i Grekland; åtskilliga andra kännemärken på den högre bildningen bevisa detsamma. *Ifrån staden går blott en väg ungefär ätta verst i längd*²; så länge hofvet vistades i Nauplia träffade man ständigt på denna väg några ekipager och ryttare. De grekiske magnaterna reste ut i sina engelska faëtoner och *körde sjelfve*. Diplomaterna *spisade ofta middag* hos hvarandra, och personer af goda tonen samlades en gång i veckan på *soirées hos Grefvinnan Armansterg*. *Hennes döttrar voro en verklig prydnad för Grekland. De tvenne älsta*, hvilka i skönhet och talanger, i synnerhet i den finare bildningen, öfverträffade Grekinnorna sjelfva, *gifte sig* med tvenne bröder Kantakuzino, söner till fursten af samma namn. *Olyckligtvis dog den ena* af dem några månader efter brölloppet.» Hvem tvekar väl nu, att Nauplia bordt vara hufvudstad? Det erkännes väl att »Turkarne förtryckte Grekerna, men blefvo äfven af dem bedragne» — — och dermed qvitt. På ett annat ställe heter det: »De hydriotiske kaptenerne skryta ännu öfver den aktning de åtnjöto: *man tillät dem att bära vapen, gula tofflor och till och med att utdela käppslängar åt de turkiska matrosarne.*» Hvad kan *menniskan* mer begära?

En annan artikel: »Slafvarnes tillstånd hos några civiliserade nationer», röjer till en del samma ensidighet, som den nyss citerade. Exempelen äro tagna *från Cuba*, och häraf följer, att de »civiliserade» och »allraifrigaste liberalister» i vår tid uti grym behandling af slafvarne icke det ringaste eftergifva de ryktbare republikanerne i nya världen. Dessas grymhet anses afgjord, utan att något derom nämnes: huru det i Unionens sydligare stater, i anseende till den svarta befolkningens talrikhet, gäller lif och död. Engelsmännen sättas i samma linje, utan afseende derpå, att de frigifvit sina egna slafvar och oafslåtigen arbeta för samma ändamål i afseende å öfriga slaf-ägande nationer.

Men dessa ämnen äro i dubbelt afseende nedslående. Låt oss tills vidare »göra vår vördnad» för Borgå Tidning. För att likväl bringa bladet den enda glädje, jag för tillfället har att disponera, vill jag icke dölja, huru helt annorlunda detsamma i de odödligas land blifvit senteradt. Jag har saken svart på hvitt mig meddelad af en man, med hvilken jag, för att nyttja Jean Paul's ord, är serdeles god vän, och hvilkens hemligaste tankar jag känner, nästan som mina egna. Se här documentet:

¹ Vi erinra oss härvid det bekanta svaret till Gustaf III: »så fulla voro vi icke».

² Här skulle dalkarlens qvickhet varit förlorad som, då han af sin Länsman befalltes att göra landsvägen högre och bredare, frågade; tycker du att han ä läng nog då?

CORRESPONDENS-ARTIKEL FRÅN DEN ANTICIPERADE ANDEVERLDEN:

Af en händelse — den träffar oss en gång alla — befunno sig »Aaron Raschid», »Willemen», »Dido», och »Renouar»¹ tillsammans. Att det varit i Paradiset, torde Katholiker och Tidningsläsare icke medgifva. Nog af, de sutto i det gröna och »Aarons» visir, »Musstaf», uppvaktade sällskapet flitigt med »god arracks-punsch» från Hr Östlund. Då hände sig att »Dido» gäspade och lade sig i gräset; hvarvid »Renouar» med förundran såg Karthagos dödsfienders, Romarenas, klassiska författare, i
 10 vackra stereotyp-upplagor, stå bakom den sköna ryggen, med raka ryggar. Men »Aaron» såg häraf intet. Dock kunde han väl märka att »Dido» hade ledsamt och såsom artig kavaljer, ett undantag hos de föröfrigt ridderlige Araberna, sade han till »Willemen»: Du, såsom beläster man, emedan Du lefvat ett årtusende sednare på jorden, än jag, då all ting gick med ångor och skrifthandteringen icke stod någon annan i productivitet efter — vill du icke med en liten berättelse muntra vår sköna drottning. »Willemen» bugade sig och svarade: O! trognes kalif, hvars majestätiska skägg endast kan förliknas vid Din namnes, Aarons Judens, ringa är det hvad jag vet. Men, om detta ringa kan bevärdigas med den sköna »Didos» och
 20 Din uppmärksamhet, så har jag derföre endast att tacka — — Borgå Tidningar. Hvaba, sade »Aaron», hvad är Borgå? Ödmjukt svarade »Willemen», med blicken vänd åt öster: Borgå är, store kalif, en liten stad i ett stjernbeprydt land, der endast solen går upp och ned, men allt öfrigt rimmer sig väl. I detta land, i nämnde stad, tryckes en Tidning, sådan Ers höghet på sin tid fått dem från China, en Tidning, som i hela landet har namnet för sig — till bevis hvarpå jag kan visa Ers höghet dess Prospectus — och hvilken det genom vännen »Renouar's» omsorg lyckats mig att få den sista årgången. Nå, sade »Aaron», låt oss då höra något vackert ur Borgå Tidning. »Willemen» återtog: jag vågar då framkomma med en berättelse, som hos mig upplifvade minnen från skolan, der jag hört densamma i Stridsbergs »Tyska Chrestomati», och hvilken för Ers Höghet, som ingen Tyska lärt, bör vara än mera underhållande. Den lyder, som följer: »En engelsk sjökaptan» o. s. v. (se Borgå Tidningar N:o 45). Under berättelsen började »Dido» till »Willemens» icke ringa glädje (han synes varit en skälm den »Willemen») att nicka. »Aaron» snarkade och »Renouar», som varit oförsynt nog, att en tid bortåt hellre titta i Stereotyperna bakom »Dido's» ryggen, stördes dock sluteligen af »Willemens»
 30 pathetiska föredrag, tryckte handen öfver ögonen och somnade. Glad att hafva söft bedning, muselman och kristen, hade »Willemen» knappt uttalat orden: »men alla kommo öfverens derom, att bägge dessa män voro högst agtningsvärde (!) förrän han följde sällskapets exempel. Men med ens »ufvade en uf» i närmsta träd och sällskapet vaknade. »Dido» kunde då icke låta bli att anmärka: »att hela sällskapet såg så bält förvändt ut.» Straxt sade »Willemen»: Vet min nådiga hvaraf det kommer sig? »Hvaraf då?» sade »Dido». Af Borgå Tidningar N:o 8, genmålte »Willemen». F—n till Tidningar, sade »Aaron» och strök sig om det långa skägget.

〈Sectio penultima〉

50 Skulle ett *Mångahanda* icke göra saken litet tvetydig, skulle vi — hvad likväl lär nödgas ske — hänföra den nästföljande Tidnings-sviten till — *Komissariatet*. Denne Herre kommer väl sålunda att förlora epauletterna, men graden består ju icke blott i dem, han kan likväl vara en »tjensteman af 9:de, 10:de etc. rangklassen», och det är i alla fall ingen svårighet att

¹ Af de dödliga kallades de *Harun al Raschid*, *Villemain*, *Didot* och *Renouard*.

se, hvilket regemente han tillhör. — Vi våge icke afgöra, om våra läsare i Komissarien igenkänt

ÅBO TIDNINGAR.

I vår tanke är likväl det enda berömligt utmärkande hos detta blad dess synnerliga hänseende till Finlands handel, åkerbruk, trädgårdsskötsel o. s. v., med ett ord till landets industri. Det gör sig sålunda förtjent af att vara ett Åbo-blad. Ty denna Finlands åldriga hufvudstad fortfar allt ännu, i många afseenden, att motsvara sin benämning. Uti sin activa handel och företagsenhet hos sina invånare, har den en säkrare grund för sitt välstånd, än kanske den mera konstgjorda, som utgör dess efterträderskas lysande sida. Den hastighet, hvarmed staden åter uppstigit ur askan, dess ångfartygsbolag, dess varf och fabriker, dess theater-byggnad, privata välgörenhetsanstalter och skolor vittna om en fortlefvande energi och god medborgerlig anda. Från denna synpunkt betraktade hafva också, såsom sagdt, Åbo Tidningar sin enda förtjenst. Önskeligt vore, att bladet gjorde den mera märkbar genom att uteslutande vända sig åt detta håll. Ämnena af intresse borde väl icke tryta, öfver hvilka Red. dels kunde anställa egna undersökningar, dels upplysa om, hvad i afseende å dem i andra länder blifvit tänkt och skrifvet eller tillgjordt. Den vitterhet, hvarmed Red. nu ofta fyller sina spalter, är af det alltför vanliga slaget. — Någon särskild uppmärksamhet kunde de nu och då införda poetiska godbitarne (merendels tillfällighets-stycken) förtjena, men blott för deras vanligen ovanligt opoetiska beskaffenhet. En samlare af »tryck- och tankefel» har lätt att i Åbo Tidningar göra en rik skörd. — Vi anse oss, i anseende till denna lätthet, med allt skäl kunna underlåta, att med utdrag bevisa detta påstående; isynnerhet som nämnde fel mera vittna om vårdslöshet, än okunnighet. Hvad vi sett af det Åbo Tidningar numera åtföljande »*Intelligens-Bladet*», utvisar väl intet speciellt sträfvande hos Red:n, men synes likväl med berömlig omsorg vilja i någon mån ersätta bristen af en *litterär* ecclesiastisk Tidskrift. Utrymmet är påtagligen alltför knapphändigt för ett sådant ändamål, och det förundrar mången, att Utgifv. icke vågat fram med flera, än tolf ark på året, då likväl Ven. Consistorii befallning, att alla Stiftets kyrkor af bladet böra ega ett exemplar, ger Utgifv., vid afseende å tryckningskostnaderna, en säkerhet, af hvilken hos oss hvar och en annan är i saknad¹, med undantag likväl af vetenskaps-Societeten, för dess *blifvande* lärda akter.) Ty, då nu en gång *allmogen* skall, som det heter i ordspråket, betala fiolerna, så hade det väl icke kommit an uppå några runstycken mer eller mindre *per rök*.

Dessa pekuniära beräkningar leda vår blick till Komissariens i flera afseenden närmaste man. Ännu 1838 skulle vi tilldelat honom en lika beställning med föregående, emedan han synbarligen arbetade uppå att gifva oss begrepp om hvad utländningen i industriväg eger utmärkt. År 1839 måste vi anse honom transporterad till »*linien*», likväl endast till vanlig garnisons-tjenstgöring. Vanligen benämnes han och kallas

¹ Utgifv. af Sp. Flugan har, i synnerhet sedan han fått se, huru illa förläggaren utrustat dennas första häfte, varit betänkt uppå, att hos Amplissimum Consistorium Academicum ödmjukast anhålla om någon dylik uppmuntran för Spanska Flugan.

ÅBO UNDERRÄTTELSE.

Efter denna upptäkt kunna vi också närmare förklara, huru penningberäkningar med den samma hafva ett sammanhang. Bladet har nemligen tvenne stående artiklar: »*Skepps-notiser*» och »*Mode-nyheter*». För dessa betalar det goda folket, och Red. behöfver endast fylla mellanrummet emellan dessa Underrättelser, om hvad köpmännen förtjena och deras fruar gifva ut; ehuru i sanning nämnda fyllnad vore onödig, om censurförordningarne tillåte någon *charte blanche*. Ty den består till det mästa af planlöst sammanrafsade småsaker, d. ä. små berättelser, diktade eller verkliga. Åbo Underrättelser vill kanske också blott passera för ett Annons-blad för Åbo? Kan väl vara. Men detta blott materiella intresse står väl tillsammans med ett andligt. I ett land der detta sednare har så få anhängare, som i Finland, borde också hvarje Tidnings redaktion tillfredsställa det materiella behofvet endast, såvida dettas tillfredsställande tillfredsställer Tidningens egna materiella behofver. Ett dagblad kan sålunda, ehuru grundliga undersökningar äro dess hufvudsak och de mest bildade i landet utgöra dess publik, likväl icke blott se sig tvunget att göra afseende på massan af Tidningsläsare, utan det till och med bör, enligt vår tanke, arbeta deruppå att för alla tidningsläsare i allmänhet göra tillfyllest, d. ä. att omfatta allt hvad öfriga dagblad i landet innehålla. Härtill skulle naturligtvis erfordras ett långt större utrymme, än någon af våra Tidningar för närvarande har att disponera. Det är klart att ett sådant utvidgande af en Tidning snart skulle medföra en analog omstöpfung af alla de öfriga. Man skulle sålunda snart i alla finna samma innehåll, hvad nyheter, annonser o. s. v. beträffar; men då vore det också blott *dugligheten* i öfrigt, i den icke materiella delen, som skulle bestämma det ena bladets företråde framför det andra. Sådan Tidningslitteraturen nu är, afgöres detta blott och bart genom förhanden i nyhetskrämmeriet, antingen till tiden eller till mängden af nyheter. Morgonbladet synes hafva sett något hitåt, men utför denna insigt i allt för inskränkt skala. Emedan Rec. har ett i ordets sanna mening *godt* öga till Morgonbladet, vill han råda det, att åtminstone upptaga artikeln *skepps-notiser*, såsom serdeles lönnande. Men vi återvända til *Åbo Underrättelser* med den förklaring, att denna Tidning under nyssnämnda rubrik upptagit en den i Rec. tanke, mest qvicka och roande strof Tidningsverlden för 1839 har att erbjuda. Den lyder, om vi icke missminne oss, »*Rättvisan har lyckligen kommit af grund, men process är börjad om bergnings-kostnaden*». Så när hade detta kommit Rec. att glömma den sköna täflan mellan ifrågavarande blad och Åbo Tidningar, uti att nemligen förtälja om hängningar och drunkningar — en branche, som förut uteslutande tillhörde »*Helsingfors Tidningar*», men man ser att de stores exempel smittar.

En liten rekryt återstår att omnämna:

WASA TIDNING.

Densamma till beröm och tadel kan sägas, att den är allmogen lik. Särskilt loford förtjenar förläggaren för sitt bemödande, att genom en ganska väl försedd bokhandel och sin Tidning, om också blott betraktad såsom bokannons-blad, väcka det litterära njutningsbegäret i en aflägsen landsort: Särskilt tadel kunde väl bestå den skrala poesi Tidningen kostar papper och trycksvärta uppå. — Vi önska bladet emellertid god fortgång. Men härföre är i vår tanke nödigt att den icke inskränker sig till en pro-

vins, utan berör angelägenheter, som röra hela landet, så vidt dessa kunna komma till tals. Vidare kan den unga rekryten aldrig blifva en rask krigare, om han blott håller sig till den vanliga parad-exercisen, enligt de gamla garnisonisternes exempel. Må han komma i håg, att *manövern* i vår tids krig äro hufvudsak. Litet målskjutning och bajonett-fäktning kan äfven komma till pass vid ströftåg på egen hand, så väl till anfall som försvar.

20 KRITISKT POST-SCRIPTUM.

Spanska Flugan, sectio antepenultima

10

»*La Pantomime de tous est un sourire protecteur & dédaigneux.*»

Allvarligen sinnad att uppfylla ändamålet med denna småskrift, sådant detsamma i Ingressen står att läsas, kan utgifvaren icke beröfva läsaren och i synnerhet hvarje (han hoppas det) blifvande malare och stötare af Spanska Flugan nöjet och nyttan af nedanstående *kritik-formulär*. Det äger vetenskaplig och vittor auctoritet, samt är dessutom *renaste välmening*. Anser någon förunderligt, att en kritik kan vara dags-barn med det kritiserade arbetet, så får utgifvaren endast påminna, huru mången kritik till och med är äldre, än det bedömda! Ty en äkta kritikus har icke af nöden att läsa, hvad han bedömer, och en bok, den man icke läst, är väl såsom funnes den icke till. Dessutom är den äkta kritiken genast fullväxt och myndig, då åter det kritiserade ofta, såsom i förevarande fall, fordrat tid och omsorg för att uppväxa. Bedröfligt är, att den äkta litterära kritiken likväl aldrig gör, hvad som i sjelfva verket vore densamma så lätt: att nemligen *framträda i tillvaro* helst något litet förr, än *det kritiserade!* Hvilken vinst skulle icke detta tillskynda den läsande publiken och än mer den skrivande? Ty sålunda finge ju en stackars skribent i tid veta icke endast huru, utan äfven hvad han borde skriva. Det finnes siare, som förmäna att en derpå följande epikritik skulle blifva ett mönster af hofsamhet, ja kanske vara en kedja af kransar för den lyckliga författaren och, naturligtvis! för — hans kritiska ledare. Men vi glömma vårt utlofvade

20

30

KRITIK-FORMULÄR.

40

Spanska-Flugan? Hvilken ovärdig titel! Spyfluga! Var-utdragare! *Utgifva en sådan?* Hvilket ovärdigt företag! kitslighet!

Akademiska Arbeten? Hm! Hm! Det är en aldeles falsk åsigt, att tro det Goda derigenom kunna befrämjas att man nedrifver det gamla!

Tidningar? Tidnings-gräl? Krog-språk! Uselheter!

In summa: Hvilka document har Spanska Flugans utgifvare på sin capacitet att bedöma, hvad han bedömer? Hvar är fullmakten?

Du ser, värdaste Läsare! att kolumnerna i ett sådant formulär, behörigen fyllda, väl kunna förmå till pulfver förvandla ett så litet kräk som en fluga.

50

¹ O sällsynta visdom! O prisvärda moderation! Hvem har anat ditt djup? Hvem har liknat dig i lugn hofsamhet?

Utgifv:s infall.

² D. ä. Är han Professor i den eller den vetenskapen? eller ens Adjunct? Eller Doctor i den eller den Faculteten?

Utgifv:s förklaring.

Hvilket Skulle Göras.

Men huru skall väl Utgifvaren komma helbregda ur spelet? Om han säger: Välj en annan titel, välj andra litterära producter i Finland, bedöm dem annorlunda, med ett ord: *Gör det bättre*; huru tror Du väl det då heter? Jo — högfärd! egenkärlek! &c. &c. &c.

Du tror väl, värdaste Läsare! att Din tjenare sålunda icke undgår Spanska Flugans öde? Jo visserliga! Du frågar: huru kan detta ske? Jo Utgifvaren fortfar i sin högfärd och skrifver, utan fullmakt, ett häfte till, för att än en gång få glädjen teckna sig Din ödmjukaste tjenare,

J. V. S:N.

10

21 SVAR Å HR FRANS LUDVIG SCHAUMANS ANFÖRANDE, I SUPPLEMENT TILL HELSINGFORS TIDNINGAR, FÖR ONSDAGEN DEN 23 OKTOBER 1839.

Helsingfors Tidningar n:o 92 20.XI 1839, 6. Supplement

20

O egenkärlek, huru djupt är Du icke rotad i människohjertat? Hvilka inflammationer uppstå icke, då du såras, och huru förvandlar Du icke, när du retas, det spakaste sår i en glupande ulf, eller ännu värre, i en skällande hund? Du, endast du är skuld dertill, att Rec. af Hr Schaumans Dissertatio etc. nu bör gläfsas emot sig; »okunnig, oförståndig, enfaldig, profanerande, inskränkt, oredlig¹, gycklare, häcklare, bedragare², anspråksfull, platt, pratmakare³, grof⁴, blind, föraktare⁴ af kristendom, historie och bestående lag, sjelfklok, sårande och skadelysten»!⁵ I sanning, Hr S. har öfverträffat allt, hvad Rec. sett, i rikedom på ovet, med undantag likväl af Heine, i hans ovetts-lexicon, till hvilket Rec. skyndar att hänvisa Hr S. och alla dem, som i *hans* manér kunna uppträda, icke mot Spanska flugan, utan mot dess författare, förbehållande sig att såsom sitt fynd få anse de Heineska konstorden, hvilka derföre Hr S. och hans vederlikar icke få begagna. Rec. tviflar icke, att ju Hr Schaumans rika uppfinningsgåfva skall snart ersätta den brist på varan, ett sådant prohibitivsystem i förstone kunde åstadkomma. — Och härmed lemna Rec. dessa Hr S. smutsiga vägar, samt öfvergår till en kort pröfning af hvad som i Hr S:s bemötande *bordt vara* hufvudsak. Skulle Hr S. tycka att något i denna pröfning är så enkelt och klart, att det icke behöft sägas, skall det fagna Rec.

30

40

Att Hr S:s Dissertation icke i Spanska Flugan blifvit underkastad någon egentlig kritik, hade sin grund deri, att den i Rec:s tanke ingen

¹ »mindre samvetsgrannhet»

² »fört läsaren bakom ljuset»

³ »tomt prat,» »snack,» »grofva stickord»

⁴ »icke mördar», Se Hr S:s bemötande, sista spalten.

50

⁵ Hr S. har ännu härtill begagnat hänsyftningar på Rec:s enskilda förhållanden. Upplysas må här, att den Mag., som »begärte» (sic!) eller ödmjukt anhöll om det då lediga rese-stipendium, i sin ansökning sade sig vara sinnad, att i Tyskland utgifva en framställning af Hegels system, samt tillika i manuscript inlemnade ett prof af en sådan framställning. Han har sedan, genom på Svenska språket utgifna arbeten, sökt visa att han härmed hade allvare. Att Hr S. utpekar en för fem år sedan utgifven Afhandling till försvar för Hegelska systemets lära om det ab-soluta, skulle här med tystnad förbigås, i händelse Rec. icke, i ett blifvande häfte af Spanska Flugan, hvartill manuscriptet icke mera finnes i Rec:s hand, sjelf roat sig åt denna Afhandlings svaga sida. Denna ligger likväl icke i försvaret, som upptagit och, enligt hvad Rec. ännu vågar förmäna, vederlagt allt, det *Jäsche* och *Weisse* mot nämnda lära anfört, utan i en föregående framställning af Systemet.